Vlaams Parlement

677 (2020-2021) – Nr. 7
ingediend op 14 april 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Gustaaf Pelckmans, Katia Segers en Stephanie D'Hose

over het ontwerp van decreet

over de ondersteuning van de professionele kunsten

verzendcode: CUL

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:
Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Slootmans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneeckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:
Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaike De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Gustaaf Pelckmans, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:
Tom De Meester.

Documenten in het dossier:
677 (2020-2021) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
– Nr. 2 en 3: Amendementen
– Nr. 4: In eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen
– Nr. 5 en 6: Amendementen

INHOUD

I. Toelichting 4
1. SARC, Sectorraad Kunsten en Erfgoed 4
2. Overleg Kunstenorganisaties 8
3. Kunstenpunt 11
4. Cultuurloket 13
5. Adviescommissie Kunsten 14
6. Artiestencoalitie 16
7. Kunstenopleidingen 18
II. Bespreking 21
1. Vragen en opmerkingen uit de commissie 21
1.1. Katia Segers 21
1.2. Gustaaf Pelckmans 22
1.3. Stephanie D'Hose 23
1.4. Marius Meremans 23
1.5. Filip Brusselmans 24
1.6. Karin Brouwers 25
2. Antwoordenronde 25
2.1. SARC, Sectorraad Kunsten en Erfgoed 25
2.2. Overleg Kunstenorganisaties 26
2.3. Kunstenpunt 28
2.4. Cultuurloket 28
2.5. Adviescommissie Kunsten 29
2.6. Artiestencoalitie 30
2.7. Kunstenopleidingen 31
Gebruikte afkortingen 33
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 18 maart 2021 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het ontwerp van decreet over de ondersteuning van de professionele kunsten (*Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 677/1).

Twee sprekers gaven bij hun toelichting een powerpointpresentatie. Deze zijn terug te vinden op de dossierpagina van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be.

(Deze commissievergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Toelichting

1. SARC, Sectorraad Kunsten en Erfgoed

Bart Demuyt, voorzitter Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC, overloopt kort de totstandkoming van het SARC-advies bij het ontwerp van decreet. De SARC heef de adviesvraag ontvangen op 28 oktober 2020. Hij heeft het advies afgeleverd op 27 november 2020. Er is onder meer een beroep gedaan op twee eerdere adviezen door de vorige SARC-sectorraad.

De sectorraadvoorzitter destilleert uit het advies twee overkoepelende aspecten. Ten eerste is de grote vraag of het opportuun is om in deze hoogst uitzonderlijke omstandigheden een nieuw decreet te ontwikkelen en uit te voeren voor het kunstenlandschap. De hier voorgestelde nieuwe regelgeving is gefundeerd op de karakteristieken van de sector vóór de coronacrisis. Kan men deze regels enten op een sector die er potentieel anders zal uitzien dan voorheen?

Ten tweede heeft de Vlaamse Regering het SARC-advies maar kort voor haar eerste principiële goedkeuring van het ontwerp van decreet gevraagd. In die lijn ligt ook de opmerking dat de verhouding tussen het decreet en zijn uitvoeringsbesluiten een onduidelijk beeld oplevert. Het adviseringsproces bij het besluit start vermoedelijk pas in april.

Bart Demuyt wijst erop dat voorliggende ontwerp een basisstructuur vastlegt, met het oog op een decreet dat meerdere regeerperiodes stand zou moeten houden en dus in een grote flexibiliteit voorziet om aan de hand van de uitvoeringsbesluiten te sturen. De adviseur van de minister-president heeft op 27 oktober 2020 in zijn presentatie gecommuniceerd dat het nieuwe Kunstendecreet slank en flexibel moet zijn, wat nu ook blijkt uit het voorliggende ontwerp van decreet.

Als gevolg van deze verregaande delegering aan de uitvoerende macht mist de SARC een aantal elementen die ze tot de essentie van een kunstendecreet rekent, zoals de nadere regels voor de aanvraag, de beoordeling, de toekenning, de uitbetaling, de verantwoording, de remediëring en de sancties. Die opmerking geldt voor elk subsidie-instrument, waardoor bepaalde strategische keuzes nog zullen worden gemaakt in het uitvoeringsbesluit. Daardoor heeft de SARC zich in november 2020 niet ten volle kunnen uitspreken over de werking en gevolgen van bepaalde beleidskeuzes in het ontwerp van decreet, bij gebrek aan zicht op de aanvullende inhoud van het uitvoeringsbesluit.

De spreker vindt flexibiliteit in de uitvoering een verdedigbaar principe, aangezien het positieve effecten kan sorteren voor de sector. Dat mag dan echter geen afbreuk doen aan fundamentele garanties, waarvoor de decreetgever moet instaan. De SARC leest in de tekst ook aanzetten voor een afstemming of zelfs integratie van de verschillende decreten, zowel qua terminologie als inhoudelijk, waardoor de raad zich vragen stelt bij de duurzaamheid van het voorliggende ontwerp van decreet.

Er worden nieuwe begrippen ingevoerd waarvan de definitie niet helder of onderscheidend genoeg is. Omdat die termen de toegang tot subsidies regelen en uitsluiten, creëren ze bij een te geringe afbakening en definiëring een rechtsonzekerheid. Bart Demuyt pleit om grijze zones zoveel mogelijk te vermijden.

De spreker merkt op dat een stijgend aandeel van de kunstenorganisaties inzet op een transdisciplinaire werking. De huidige crisissituatie versterkt die tendens nog. Het voorliggende ontwerp van decreet doet echter weinig om de kruisbestuiving over de disciplinegrenzen heen te stimuleren. De SARC stelt vast dat men een vooraf bepaald budget per discipline zal invoeren. In combinatie met de disciplinaire beoordeling van de aanvragen kan dat leiden tot onzekerheid voor organisaties die niet binnen strikt afgebakende disciplinegrenzen werken.

Met betrekking tot de complementariteit met andere cultuurdecreten constateert de SARC een gemis aan concretisering van cultuurbrede samenwerkingsverbanden, waardoor de regering een kans tot stimuleringsbeleid mist. Ook voor samenwerking met andere beleidsdomeinen heeft het ontwerp van decreet weinig aandacht. Nochtans zullen die samenwerking en aspecten als de digitalisering ongetwijfeld minstens even belangrijk blijven en vindt de SARC ter zake een stimuleringsbeleid dan ook echt nodig.

Vervolgens komt de spreker tot de afstemming met de bestuursniveaus, met een gewijzigde context wat het provinciale niveau betreft. Er is voor een deel voorzien in afstemming met het lokale niveau, maar in de ogen van de SARC onvoldoende uitgewerkt. Een breed gedragen visie voor het kunstenbeleid ontbreekt, net als goede afspraken over de gedeelde verantwoordelijkheid onder beleidsmakers die op diverse niveaus actief zijn.

Hoewel de spreiding van de gesubsidieerde kunsten zeker aan bod komt in de visienota Kunsten van de minister-president (*Parl.St.* Vl.Parl. 2019-20, nr. 258/1), heeft deze de aanpak daarvan niet onmiddellijk in het voorontwerp van decreet vertaald. De SARC vraagt dat de Vlaamse overheid het lokale niveau zou responsabiliseren en wenst dat ze de monitoring en praktijkondersteuning voor spreiding als formele taak binnen de bovenbouw opneemt.

Wat de maatschappelijke en culturele diversiteit betreft, constateert de SARC wel dat de aandacht voor diversiteit als een doel op zich, en niet langer louter als een middel, een prominentere plaats heeft gekregen ten opzichte van het huidige decreet.

De SARC heeft geconstateerd dat het ontwerp van decreet het niet langer mogelijk maakt om zowel project- als structurele subsidies aan te vragen. Het wegvallen van die combinatiemogelijkheid mag volgens de raad geen afbreuk doen aan de mogelijkheid om langs andere kanalen financiering te krijgen voor nevenprojecten, internationale kansen of extra impulsen voor specifieke activiteiten buiten de structurele financiering en kernopdracht van de organisatie.

De sectorraad waardeert tot slot in hoge mate de inspanningen omtrent de planlastvermindering voor de aanvrager, de beoordelaars en het departement.

Vervolgens overloopt Bart Demuyt de opmerkingen die de SARC had bij de subsidie-instrumenten. Hij doet dit eerst voor de kortlopende subsidies. Het principe van vooraf vastgelegde percentages erkent een veranderende kunstpraktijk met daarin een belangrijke rol voor individuen en organisaties zonder structurele financiering. De SARC beveelt aan om een voldoende hoog percentage van het budget beschikbaar te stellen voor dergelijke kortlopende subsidies, om die doelstelling significant te maken.

Artikel 21 van het ontwerp van decreet bepaalt dat kunstenaars en kunstwerkers als aanvragers een rechtspersoon kunnen aanwijzen voor de uitbetaling van subsidies. Beurzen en residentiebeurzen worden echter van die mogelijkheid uitgesloten, gezien de belastingvrijstelling. De SARC pleit ervoor dat ook aanvragers van beurzen, residentiebeurzen en projectsubsidies een rechtspersoon voor uitbetaling kunnen aanwijzen. Dat is zeer belangrijk in het kader van taxsheltercoproducties.

De spreker wijst op het arbitraire karakter van de diverse types beurzen en het onderscheid tussen opkomend en bewezen talent. Die opdeling vertrekt niet vanuit de noden van het veld, aangezien pas afgestudeerden op die manier een belangrijk momentum kunnen missen. Daarnaast strookte de voorgestelde instapmogelijkheid voor het bewezen talent – vanaf tien jaar carrière – niet met de snelle ontwikkeling die sommige kunstenaars al na enkele jaren realiseren. De SARC heeft daarom geadviseerd om kunstenaars toegang te geven tot beurzen van zodra er sprake is van een beloftevolle ontwikkeling in hun carrière. Het voorliggende ontwerp van decreet is ook in die zin aangepast.

De restricties – aantallen, maximumbedragen, functies enzovoort – die het voorontwerp van decreet aanvoerde, vertrokken niet vanuit een analyse van de noden van het werkveld. Voor beide types beurzen gold 'de kwaliteit van de begeleiding' als beoordelingscriterium. De SARC heeft dat nieuwe beoordelingscriterium in zijn advies niet gesteund. Kunstenaars ontwikkelen zich immers niet uitsluitend via mentorschap. De beurzen moeten net de autonomie van de kunstenaar ondersteunen. Ook dat is het ontwerp van decreet intussen aangepast.

Het ontwerp van decreet limiteert het aantal keren dat een kunstenaar een beurs kan aanvragen en het aantal keren dat een beurs kan worden toegekend. Volgens de SARC ondergraaft de minister-president daarmee een kernboodschap van zijn eigen visienota Kunsten.

Voor de profitorganisaties moeten de ontvankelijkheidsvoorwaarden voldoende specifiek geformuleerd worden. Voorts acht de SARC een performant controlesysteem noodzakelijk. Voor de beoordelaar zijn handvatten nodig om daar zorgvuldig mee om te gaan, maar momenteel ontbreekt een duidelijk decretaal kader.

Met betrekking tot de internationale subsidies merkt Bart Demuyt op dat bestaande instrumenten verdwijnen en dat de nieuwe voorstellen limiterend zouden werken door de focus op presentatie bij internationale presentatieprojecten, een te enge formulering van productie en de uitsluiting van hernemingen bij IPP. Ook dit ging volgens de SARC in tegen de visienota Kunsten, net als tegen de doelstelling van de hervorming van de internationale subsidie-instrumenten. De SARC heeft ervoor gepleit om de IPP niet te beperken tot de functie presentatie, maar te verbreden tot alle functies. Het is eveneens aangepast in het voorliggende ontwerp van decreet.

Wat de introductie van de nieuwe categorie 'kerninstellingen' betreft, kan de sectorraad de poging tot tegemoetkoming aan de noden van de sector op zich wel waarderen. Hij heeft echter ook kennisgenomen van de afwijzing van deze nieuwe categorie, onder meer in de reflectienota van de Alden Biesen Groep. De kerninstellingen bieden geen afdoende antwoord op de legitieme nood aan meer zekerheid over de investeringen in en het beheer van infrastructuur en personeel, en aan een langetermijnperspectief voor de artistieke werking. De definitie van de kerninstellingen in de memorie van toelichting heeft geen vertaling meegekregen in het voorontwerp van decreet: noch in de aanduidingsvoorwaarden, noch in de beoordelingscriteria. Dat zorgt voor onzekerheid en voor een gebrek aan interne logica. De categorie is volgens de SARC te vaag en te weinig onderscheidend geformuleerd, bijvoorbeeld ten aanzien van de kunstinstellingen, organisaties met werkingssubsidies en de organisaties met kerntaken.

De Vlaamse Gemeenschap zal de kerninstellingen specifieke taken kunnen opleggen in hun beheersovereenkomsten. De condities worden echter niet gespecificeerd, maar doorgeschoven naar de beheersovereenkomsten zelf. De SARC steunt weliswaar de zoektocht naar een geschikte oplossing voor de noden aan meer stabiliteit van sommige organisaties, maar oordeelt dat het nieuwe etiket die nood niet zal lenigen.

Voorts vindt de SARC het heel belangrijk dat er een stimuleringsbeleid komt rond fair practices, integriteit en cultural governance. In het algemeen heeft de sectorraad vragen bij de manier waarop het ontwerp van decreet omgaat met bepaalde ontvankelijkheidsvereisten, subsidievereisten en beoordelingscriteria. In zijn advies van 2020 heeft hij al aangegeven dat de veel begrippen niet helder genoeg zijn geformuleerd.

Bart Demuyt benadrukt dat kwaliteitsbewaking een essentieel onderdeel is van het beoordelingsmechanisme. Ze moet dan ook uitdrukkelijk decretaal worden vermeld bij de kerntaken van de Adviescommissie Kunsten.

De keuze om per beoordelingscommissie in een vast budget te voorzien, vindt de SARC een vooruitgang, maar roept ook vragen op. Hoe kan bijvoorbeeld per discipline bepaald worden wat de noden zijn?

De spreker komt dan tot de Landschapscommissie. De SARC beoordeelt de uitgebreide aandacht voor landschapszorg en de bijhorende omgevingsanalyse als een uiterst positieve evolutie. Wel heeft hij vragen bij de finaliteit en positionering van de Landschapscommissie. De samenstelling ervan op basis van expertise zal in het uitvoeringsbesluit worden vastgelegd, maar roept vragen op. Welke expertise zal vertegenwoordigd zijn in de commissie? Wie zal in de commissie zetelen? Wat is de te volgen procedure? Hoe zal de samenstelling van de verschillende commissies gecontroleerd worden?

Na zijn samenvatting van de SARC-opmerkingen bespreekt Bart Demuyt de repliek van de minister-president daarop. Het voorontwerp is op verschillende punten aangepast, maar verscheidene opmerkingen uit het advies blijven wel overeind. De SARC is blij met de doorgevoerde aanpassingen en met het vroege stadium waarin hij bij de totstandkoming van het decreet is betrokken, in tegenstelling tot de vorige regeerperiodes. De raad constateert dat bepaalde zaken naar behoren zijn ingevoerd, maar blijft voor andere zaken wat op zijn honger zitten. Daarom hebben de sectorraden en de algemene raad van de SARC samen beslist om op eigen initiatief een tweede advies in te dienen. De inbreng kwam van achtereenvolgens de Sectorraad Sociaal-cultureel Werk, de Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Algemene Raad. Het advies is publiek gemaakt op 12 maart 2021.

Het tweede advies geeft onder meer aan dat de gedachte en werking van de kerninstelling fundamenteel behouden is in het voorliggende ontwerp van decreet. Dat de terminologie is losgelaten, verandert niet veel aan het onderliggende doel. De nieuwe werkingssubsidie wordt gekoppeld aan een beheersovereenkomst met de Vlaamse Gemeenschap. Zo krijgen de organisaties specifieke taken toegewezen en kunnen ze bijgevolg rechtstreeks worden ingezet als uitvoerder van het cultuurbeleid van de overheid. De SARC vreest dat daardoor een landschap met voornamelijk grote en middelgrote initiatieven en organisaties kan ontstaan. De nieuwe categorie mag de kans op instroom of doorgroei van performante kleinschaligere organisaties niet in het gedrang brengen.

Voorts wijst de SARC in zijn tweede advies op de spanning tussen de grote beleidsambities en het budget.

Hij heeft ook het belang van de complementariteit en de crosssectorale samenwerking aangekaart. In zijn repliek heeft de minister-president geargumenteerd dat het ontwerp van decreet geen vertaling is van de hele visienota Kunsten. De SARC blijft het decreet echter als een belangrijk instrument beschouwen om aandacht te schenken en budgetten toe te kennen aan noodzakelijke crosssectorale samenwerkingen, uiteraard zonder afbreuk te doen aan de sectorspecifieke noden.

Vervolgens gaat Bart Demuyt in op de sociaaleconomische situatie van de kunstenaar. Op dat vlak vindt de SARC dat het ontwerp van decreet ingaat tegen de eigen beleidsambities op het vlak van fair practice en fair pay. De raad wil het principe van de vrije keuze blijven bepleiten. Overleg tussen het Vlaamse en het federale niveau is nodig om een belastingvrijstelling van de beurzen te kunnen garanderen op een wettelijk sluitende grond. Voorts is er geen duidelijkheid gekomen over de finaliteit, de positionering en de samenstelling van de Landschapscommissie en over de controle daarop.

Dan zijn er nog enkele bekommernissen die de kunstensector zelf overstijgen en ook relevant zijn voor de andere sectoren die in de SARC zijn vertegenwoordigd. Zo houdt de regering vast aan bepaalde systeemingrepen in het kunstenlandschap zonder dat die zijn voorafgegaan door een impactstudie naar aanleiding van de coronacrisis. Dat baart de SARC zorgen voor de op til zijnde hervormingen van de andere cultuurdecreten.

Eind maart 2021 zal de SARC een toelichting krijgen over het uitvoeringsbesluit. Er is echter nog geen bredere discussie gevoerd over het document zelf en het is zelfs nog niet publiek beschikbaar gesteld, waardoor er nog geen dialoog over mogelijk is geweest. Anderzijds stelt de SARC wel vast dat het besluit vandaag al wordt gehanteerd om bepaalde beleidskeuzes te maken.

De Vlaamse overheid wil effectiever subsidiëren maar legt de lat vaak te hoog. Daardoor dreigen supralokale of sub-Vlaamse initiatieven, ondanks hun vaak essentiële rol in het bredere cultuurveld en de jeugdsector, in een vacuüm terecht te komen, of in het ergste geval misschien zelfs te verdwijnen, aangezien ze door geen enkel ander niveau meer worden ondersteund. Op dat vlak ontbreekt de afstemming nog altijd.

Over de delegering aan de regering heeft de spreker het al gehad. De Raad van State heeft daarover een gelijkaardig advies uitgebracht.

Als conclusie stelt Bart Demuyt dat de SARC een opmerkelijke verschuiving in de werkwijze heeft geconstateerd naar aanleiding van het herzieningsproces van het Kunstendecreet. De werkwijze is gekenmerkt door een snelle en minder participatieve aanpak. De SARC is bezorgd dat de hervorming, bovenop de impact van de coronacrisis, verstorende effecten zal hebben op de kunstensector, maar ook op het brede jeugd- en cultuurbeleid in Vlaanderen. Vanuit die bezorgdheid vraagt de SARC nogmaals met aandrang om een meer diepgaande en zorgvuldige langetermijnoefening te maken in de herziening van het gehele jeugd- en cultuurbeleid.

2. Overleg Kunstenorganisaties

Leen Laconte, directeur van Overleg Kunstenorganisaties, brengt in herinnering dat Yvonne Lex dertig jaar geleden de voorloper van oKo heeft opgericht. Het is een werkgeversorganisatie voor de kunstensector, met als doel de werkvloerervaring rechtstreeks in het hart van het democratische proces te brengen. Leen Laconte is dan ook blij dat ze in deze hoorzitting de stem van 235 leden-kunstenorganisaties mag komen vertolken.

De directeur merkt op dat over het beleid van de minister-president zeer goede dingen te vertellen vallen, gezien zijn aandacht voor infrastructuur, digitalisering en cultuureducatie.

Met betrekking tot het voorliggende ontwerp van decreet beperkt ze het pleidooi namens haar organisatie tot vier essentiële onderwerpen:
- kerninstellingen;
- beurzen;
- precariteit en structurele ondersteuning;
- rechtszekerheid en budget.

Wat de kerninstellingen betreft, noemt Leen Laconte de vraag van organisaties naar financiële duurzaamheid legitiem. Dat verschillende beleidsniveaus op verschillende tijdstippen beslissingen nemen, zorgt immers voor chronische onrust over de haalbaarheid van langetermijninvesteringen en engagementen.

Op basis van het voorliggende ontwerp van decreet zullen organisaties voortaan ook aanvragen kunnen indienen voor tien- in plaats van vijfjarige perioden, maar daarmee biedt het niet echt een antwoord op die vraag naar financiële duurzaamheid. Die tienjarige periode is eigenlijk simpelweg twee keer vijf jaar, met een tussentijdse mogelijkheid tot herziening.

Bovendien vindt oKo de motivering achter de nieuwe categorie behoorlijk wankel. De combinatie van subsidievereisten en beoordelingscriteria met de bepalingen over de bijhorende beheersovereenkomsten levert een vreemd en artificieel aandoende mix op tussen top-down en bottom-up. Het voorgestelde decretale kader biedt onvoldoende kans op rechtvaardige selectie en dus ook op legitieme uitsluiting. OKo blijft bij zijn standpunt dat de minister-president op deze manier het veld nodeloos verder opdeelt, met een categorie die anders behandeld wordt, en dat hij daarmee een vals gevoel van zekerheid creëert. De organisatie waarschuwt voor het mattheuseffect gezien de vandaag onzichtbare voorafnames die nu al in de toekomstige besluitvorming en perceptie kunnen binnensluipen.

Waar is het de beleidsmaker nu echt om te doen met de creatie van deze nieuwe categorie? Daarover tast men nog steeds in het duister. Volgens oKo gaat het vooral om twee zaken: landschapsversterking en beheersovereenkomsten. Dat landschapsversterking nodig is, betwist niemand. OKo is dan ook zeer blij met de centrale positie van de landschapszorg. Maar wat is landschapsversterking precies? De relatie met het onderwijs is bijvoorbeeld van kapitaal belang voor de vorming van cultureel welzijn en participatie, maar moet dringend versterkt worden. Het maatschappelijke absorptievermogen voor het artistieke talent dat zich in de samenleving aandient, moet dringend worden uitgediept en verbreed. De spreiding van Vlaamse producties naar alle burgers staat zwaar onder druk. De uitstekende internationale positie van de Vlaamse kunsten wankelt, om nog maar te zwijgen over de precariteit van de kunstenaar, het almaar ingewikkelder werkgeverschap en het feit dat de zakelijke leiding een knelpuntberoep is geworden.

Die werven wil oKo aangepakt zien. Het instrument dat het ontwerp van decreet introduceert, zal volgens de spreker niet echt bij machte zijn om daar een antwoord op te bieden. Nog los van de feitelijke landschapsversterkende noden vindt Leen Laconte een systeem op basis van verplichte beheersovereenkomsten met een beperkt aantal organisaties niet de juiste weg. Zijn die beheersovereenkomsten wel nodig? Kan het niet volstaan dat er een opdracht komt om het bij de aanvraag ingediende plan effectief uit te voeren? OKo is ervan overtuigd dat andere beleidsinstrumenten voor de gewenste landschapsversterking meer gepast en efficiënter kunnen zijn dan de kerninstellingen.

En cours de route en ongetwijfeld ongewild zet de minister-president de organisatorische en artistieke autonomie van de kunsten onder druk met de verplichte beheersovereenkomsten. Ze impliceren meer controle door de al dan niet politiek samengestelde raden van bestuur. Zoiets vindt oKo niet opportuun. Het vraagt het parlement dan ook om zich daar expliciet over uit te spreken en er zich niet akkoord mee te verklaren.

Vervolgens geeft Leen Laconte aan dat de aanpak van de administratieve planlasten en de beheersmatige logica wel voordelen hebben, maar de kunstenaars ook kansen ontnemen. De toegang van kunstenaars tot de beurzen is beperkt. Beurzen dreigen zo een inefficiënt instrument te worden. De manier waarop het voorliggende ontwerp van decreet het beurzensysteem fundamenteel hertekent, vergroot wellicht het gevoel bij de beslissingsnemers dat ze decretaal gelegitimeerde beslissingen zullen kunnen nemen. Maar de artificiële formattering reduceert sterk de garantie dat de steun overeenkomstig de noden op de juiste plaats terechtkomt, op de juiste manier, op het juiste moment, en met de juiste omvang. Dergelijke beperkingen geven de kunstenaars niet meer kansen, maar net minder. Bovendien betreurt oKo het als werkgeversorganisatie ten zeerste dat de kunstenaar niet langer zelf de keuze heeft om via beurzen sociale rechten op te bouwen.

Leen Laconte vindt het een uitstekende zaak dat de minister-president een vast percentage van het budget wil voorbehouden voor kortlopende subsidies. Maar oKo ziet maar één wijze om de precaire situatie echt aan te pakken: kunstenaars duurzaam ondersteunen. Daarom pleit de organisatie om instroom via meerjarige projectsubsidies expliciet mogelijk te maken, maar vooral voor een versterking van de duurzame en volwaardige ondersteuning op basis van werkingssubsidies. De sectororganisatie is geen voorstander van de verdere flexibilisering of verzelfstandiging van de kunstensector. OKo is voorstander van stabiele structuren en dus van duurzame en structurele tewerkstelling. Precies die kans bieden organisaties met werkingssubsidies. Bovendien spelen ze een fundamentele rol ten aanzien van de hele samenleving. Het is bij uitstek de plek voor artistiek initiatief en eigenaarschap. Als de regering daar niet meer werk van maakt maar juist minder op inzet, verhoogt ze het risico op precariteit en ondermijnt ze het rendement van haar overheidsinvesteringen, gezien het gebrek aan structuur en continuïteit op lange termijn.

Het laatste punt uit het betoog van Leen Laconte betreft de rechtszekerheid en het budgettaire kader. De spreker noemt het voorliggende ontwerp van decreet op dat vlak vaag. Voor een kunstenbeleid cruciale elementen, zoals de beoordeling of budgetverdeling, worden gedelegeerd naar het uitvoeringsbesluit of de draaiboeken. Dat is zorgwekkend aangezien het parlementaire debat dan nog amper een rol te spelen zal hebben. De wetgevende macht geeft zo onder het mom van flexibiliteit formeel een blanco cheque aan de uitvoerende macht en administratie.

Tegelijk ontbreekt het aan een helder budgettair kader voor de plannen van de minister-president. Heel wat nieuwe decretale elementen en beleidskeuzes betekenen automatisch een grotere financiële druk op aanvragers en op de sector. De minister geeft vooralsnog geen antwoord op die nieuwe budgettaire realiteit. OKo begrijpt dat zoiets nu moeilijk is, maar gaat er toch van uit dat Jan Jambon zich aan zijn belofte zal houden om het culturele kapitaal te behouden en te versterken.

Corona heeft het veld verzwakt, besluit Leen Laconte, die erop wijst dat de sector na de crisis tegen jaren van wederopbouw en transformatie zal aankijken. Er zullen nieuwe recepten nodig zijn met andere soorten beleidsondersteuning. Maar het voorliggende ontwerp van Kunstendecreet is gefundeerd op leidinggevende principes, beleidsmechanismes en systeemoplossingen uit precoronatijden. Het is dus nog maar de vraag of die nog zullen werken.

3. Kunstenpunt

Ann Overbergh, algemene leiding van Kunstenpunt, looft eerst het principe van landschapszorg, dat ingang heeft gevonden in het ontwerp van decreet. Positief staat ze ook tegen de regel dat beoordelingscommissies voortaan zullen weten welke middelen ze te verdelen hebben, wat zeker bij een beperkte budgettaire ruimte een goede zaak is.

Daarnaast wil Kunstenpunt ook voor een aantal zaken waarschuwen en een aantal vragen opwerpen. Vooreerst betreft het de aanpak van het Kunstendecreet als een kaderdecreet. Er wordt erg veel gedelegeerd aan de regering en de administratie, de uitvoerende macht. Dat gebeurt bovendien met een decreet dat de basis legt voor verscheidende regeerperiodes. Ten eerste biedt zoiets weinig houvast om de echte impact van de hervormingen te schatten. Ten tweede worden zo belangrijke beslissingen voor zich uit geschoven. De regering kan vandaag, maar ook morgen, over belangrijke dingen beslissen en bijsturen.

De spreker vraagt of bepaalde garanties niet decretaal kunnen worden ingebouwd. Het komt er dan op aan om principes waarover iedereen het eens is, decretaal te garanderen en verankeren. Die principes kunnen worden ingeschreven met het belang van de kunstenaar als hoeksteen. Ann Overbergh denkt aan het minimumpercentage voor projecten en beurzen, of een bescherming van kleinere initiatieven en structuren. Het zou bijvoorbeeld kunnen gaan over een budgettaire vork tussen de tien- en vijfjarige werkingen.

Op zich staat Ann Overbergh erachter dat niet alles in het decreet wordt gebetonneerd. Die logica houdt in dat men zich flexibel moet kunnen aanpassen aan noden en evoluties in het veld. Een aanvrager kan zelf bepalen waar zijn initiatief thuishoort. 'Follow the actor', heet dat principe. Maar zoals het nu voorligt, zijn de bepalingen in het ontwerp van decreet vaak net beperkend voor de aanvrager. Dat is een nieuw gegeven. De spreker verwijst naar de niet-combineerbaarheid van de meeste subsidie-instrumenten en de vereiste van schaalgrootte voor duurzaamheid in structurele ondersteuning.

Er komen meer top-downoverwegingen binnensluipen. Zo wordt voor het instrument internationaal presentatieproject de verhouding van een aanvraag tot prioritaire landen en regio's meegenomen als criterium. Kunstenpunt vraagt zich af of die prioriteiten dan op basis van artistieke, inhoudelijke, economische of nog andere redenen worden bepaald. Hoe wordt dat overleg met de sector georganiseerd? Welk budgettair gewicht krijgt dit instrument ten opzichte van andere kortlopende subsidies?

Alles bijeen vindt Kunstenpunt het ontwerp van decreet net minder bottom-up en 'follow the actor' dan voorheen. Op termijn kan zoiets een impact hebben op artistieke vernieuwing en dynamiek.

Ten tweede heeft Ann Overbergh vragen bij de snelheid van de operatie. Weegt de vooropgestelde timing op tegen de huidige crisis? Het ontwerp van decreet laat de impact van corona in hoge mate buiten beschouwing. De concrete uitwerking zal pas laat bekend zijn, waarna de vermoeide sector er dan aan een hoog tempo op zal moeten inspelen. Men zal het decreet moeten toelichten en een nieuwe KIOSK moeten bouwen. Er moet een pool van experts worden samengesteld, die zich op hun beurt snel zullen moeten inwerken en voorbereiden op de moeilijke taak. Meer tijd had meer ruimte gelaten voor overleg met de sector, dat dan breder had kunnen gaan en zorgvuldiger had kunnen zijn. Kunstenpunt vraagt zich af de strikt aangehouden timing het allemaal waard is en of er nog ergens kan worden getemporiseerd.

Ten derde waarschuwt Ann Overbergh dat te hoge schotten stagnatie kunnen teweegbrengen. Een dynamisch kunstenveld is nochtans een basisdoelstelling van zowel de visienota Kunsten als het ontwerp van decreet. Kunstenpunt waarschuwt al enige tijd voor een tegenovergesteld effect wegens te hoog opgetrokken schotten tussen de subsidieruimtes. 'Follow the actor' betekent dat makers het best zelf beslissen of ze uitsluitend vanuit projecten willen werken of een eigen kleine structuur nodig hebben. Vandaag bestaan er kleine structuren die een slanke werking heel efficiënt met projectmiddelen aanvullen. Zal dat nog langer mogelijk blijven? Wat met de instroom of de doorstroom naar een structurele werking? Wie kan nog zomaar de sprong maken naar een vijfjarige werking? Mogen bijvoorbeeld de meerjarige projecten dienstdoen als springplank?

Er is een wens tot grotere beheersing, en die hangt samen met budgettaire druk. Ann Overbergh roept op om daar voorzichtig mee om te gaan. Te veel keurslijf en drempels kunnen dynamiek en vernieuwing fnuiken. In- en doorstroom zetten echter ook uitstroom op de kaart. De spreker heeft er begrip voor dat dit thema moeilijk ligt. De Alden Biesen Groep had ter zake aangeraden om werk te maken van een kader. Is dat intussen opgepikt en is erover nagedacht? In het andere geval zal het kader straks deel moeten uitmaken van de moeilijke rol van de beoordelingscommissies met betrekking tot de landschapszorg.

Ten vierde waarschuwt Ann Overbergh voor mogelijke verwarring en vaagheid als gevolg van de nieuw ingevoerde instrumenten en criteria. De beurzen worden bijvoorbeeld beperkt. Maar komt er dan ook een nieuw onderscheid met projectontwikkeling, waardoor meer 'open ended' ontwikkeling mogelijk wordt? De memorie van toelichting vermeldt daarover niets. Komen residentiebeurzen voor lokale residenties ook bij de commissie Internationaal terecht? Wanneer kan men het best aanvragen voor een internationaal presentatieproject, en wanneer voor gewone projectmiddelen? Aangezien wie bij het ene nul op het rekest krijgt, niet zomaar elders zijn kans wagen, is dat onderscheid belangrijk voor de aanvrager.

Ten vijfde is er de landschapszorg. Ann Overbergh keurt goed dat commissies op basis van het gekende budget het geheel van te ondersteunen initiatieven kunnen bepalen. Ze neemt er ook nota van dat artistieke kwaliteit blijft primeren, met daarnaast nu ook de landschapszorg. Zo wordt het wel een zware opdracht voor de commissies. In die zin is het voor hen wellicht een fijn idee dat positief gewogen dossiers die buiten het budget vallen, toch nog een kans maken bij de Landschapscommissie.

Bij die Landschapscommissie heeft Kunstenpunt wel nog vragen. Wie zal de zogenaamde externe experts aanduiden en op basis van welke criteria? Met welk percentage zal de commissie straks aan de slag gaan? Daarvan zal afhangen of ze slechts een finishing touch aflevert of echt kan herschikken. Hoe zit het met de informatiedoorstroming uit de beoordelingscommissies? Zowel de beoordelingscommissies als de Landschapscommissie worden verondersteld de visienota Kunsten te volgen. Er is echter geen duidelijkheid over de a-prioribudgetverdeling tussen de disciplines.

Ten zesde gaat Ann Overbergh in op de maatschappelijke en culturele diversiteit als basisdoelstelling van het ontwerp van decreet. Het gesprek over intersectionaliteit, diversiteit en inclusiviteit woedt volop. Moet dat aspect als onderdeel van de beoordeling dan geen steviger decretale verankering meekrijgen? Waarom is diversiteit enkel in de functie participatie expliciet aanwezig? Kunstenpunt ziet hierin een problematisch signaal. Het zou beter zijn om voor alle functies te definiëren hoe diversiteit er aan bod kan komen. Nu komt diversiteit in de rest van het voorliggende ontwerp van decreet enkel nog aan bod bij de opdrachten van Kunstenpunt. Terzijde merkt Ann Overbergh op dat het ontwerp van decreet in artikel 3,

9°, de kunstenaar met mannelijke voornaamwoorden definieert, terwijl ook vrouwen en non-binaire mensen kunst maken.

Ten zevende vraagt Kunstenpunt aandacht voor de ondergesneeuwde functies. Het heeft in zijn landschapstekening een pleidooi gehouden voor de bescherming van ontwikkeling, reflectie en participatie. Dat zijn bij uitstek functies die men niet associeert met schaalgrootte. Schaalgrootte is nochtans wel een criterium om aanspraak te kunnen maken op een tienjarige ondersteuning. Er werd ook gefluisterd dat er een generische budgettaire instapdrempel zou zijn voor die tienjarige ondersteuning, maar de memorie van toelichting lijkt dat nu tegen te spreken. Sowieso vreest Kunstenpunt dat het criterium van schaalgrootte bepaalde disciplines kan bevoordelen en bepaalde belangrijke functies die nu al onder druk staan, verder kan laten ondersneeuwen. De tienjarige werkingen moeten op drie functies intekenen. Maar zullen er structuren bij zijn die bijvoorbeeld ontwikkeling, reflectie en participatie als corebusiness hebben? Of gaat het over kunsthuizen die de andere functies erbij nemen?

Bij wijze van besluit herinnert Ann Overbergh aan de tweede call in het kader van 'A Fair New Idea?!' voor ideeën voor een eerlijker kunstenveld. Als Kunstenpunt zich kritisch opstelt tegenover een aantal elementen in het voorliggende ontwerp van decreet, dan doet het dat vooral vanuit die geest, vanuit de overtuiging dat er lessen te trekken zijn uit de crisis. Voorts gebeurt het vanuit de zorg voor goede ondersteuning van de kunstenaar, werkelijke inclusiviteit en het duurzaam voortbouwen op opgebouwde kennis over het artistieke ecosysteem.

4. Cultuurloket

Maarten Quaghebeur, directeur van Cultuurloket, licht eerst kort zijn organisatie toe. Cultuurloket werkt vanuit een visie die de hele cultuursector bestrijkt en focust op professioneel werken en ondernemen in cultuur. Ook het faciliteren van aanvullende financiering is een belangrijk onderdeel van zijn werking.

Het Kunstendecreet is een belangrijk financieringsinstrument voor de kunstensector. Zijn wijze van financieren is heel belangrijk voor al wie actief is in de kunstensector zelf, maar ook voor de hele werkveld dat erbij is betrokken. In dat opzicht noemt Maarten Quaghebeur de lopende herijking een interessante en belangrijke oefening, omdat de afstemming van de verschillende decreten op termijn tot een transparanter cultuurbeleid kan leiden en tot een bredere visie op een totale cultuursector.

Nu al uitspraken doen over dit ontwerp van decreet is voor Cultuurloket vrij moeilijk, aangezien de uitvoeringsbesluiten nog ontbreken en er nog geen echte duidelijkheid is over de totale portefeuille. De spreker constateert wel een goed kader om in te werken, maar de rollen worden heel open gelaten. De Vlaamse Regering heeft de rol om zorgzaam te zijn. De kunstenorganisaties worden opgeroepen om eveneens zorgzaam te zijn voor elkaar en vanuit eigen initiatief hun plan vorm te geven. Ook de kunstenaar moet in dit verhaal zijn eigen weg zoeken. Vanuit een ondernemende attitude is Maarten Quaghebeur het daarmee eens, maar zoiets veronderstelt wel duidelijkheid ten aanzien van aanvragers, organisaties, kunstenaars en cultuurwerkers. Een constante, duurzame ondersteuning van kunstenaars is niet wat dit ontwerp van decreet naar voren brengt. Kunstenorganisaties moeten zich bij de aanvraag echt bewust zijn van hun rol tegenover kunstenaars in het hele ecosysteem.

Fair pay en fair practices vormen geen vastomlijnde principes maar behelzen een zoektocht van iedereen naar een correcte omgang en afspraken. Ook goed bestuur en integriteit zijn leidende principes. Het is een stimuleringsbeleid, een uitnodiging aan de sector om daar in de volgende zes jaar verdere stappen in te zetten. Dat

mag geen vrijgeleide zijn en evenmin een criterium op een afvinklijst. De sector moet het in handen nemen.

Maarten Quaghebeur benadrukt dat in de verhouding tussen kortlopende en werkingssubsidies, het percentage van de eerstgenoemde categorie hoog genoeg moet liggen. Precies in die humuslaag, waar de initiatieven vrijer kunnen bewegen, ontstaan de nieuwe ideeën en nieuwe modellen. Om een in- en uitstroom mogelijk te maken in dit kunstenlandschap, moet men de onderlaag de nodige ondersteuning geven en daar duidelijkheid in brengen.

De timing is niet ideaal. Cultuurloket wijst op het belang van infosessies, de handleiding en de adviesverlening vanuit de overheid en de bovenbouworganisaties. Aanvragers moeten weten dat men met deze beurzen geen sociale zekerheid opbouwt, opdat ze ze alleen zouden aanwenden als hun statuut hen al een vorm van sociale zekerheid oplevert.

Voor de manier waarop de regering de fiscaliteit aanpakt, kan Maarten Quaghebeur begrip opbrengen. Men probeert zo goed mogelijk de belastingvrijstelling te onderbouwen. Dat gebeurt beter met dit ontwerp van decreet dan met het huidige decreet. Kunstenorganisaties zijn in de mogelijkheid om daar rekening mee te houden in hun omgang met de kunstenaars en kunstwerkers, en in de nieuwe afspraken. Het kan verder uitgewerkt worden in de fair practices.

De beoordelingsrol is een cruciaal element. Zoals in het verleden meermaals is aangegeven, is het geen sinecure om goede beoordelaars met voldoende sectorkennis te vinden. Ook op zakelijk vlak is dat een pijnpunt. De spreker vindt het een goede zaak dat het ontwerp van decreet ook de zakelijke beoordeling aan de commissies toevertrouwt, maar dan moet daar ook de vereiste kennis aanwezig zijn en erop worden ingezet. Het is in die gesprekken dat de zakelijke kennis van alle spelers zich uitbreidt en men best practices kan stimuleren en naar voren brengen.

De uitvoeringsbesluiten zullen nog veel duidelijk moeten maken, maar Cultuurloket wil ook aandacht vragen voor het aspect aanvullende financiering. De sector werkt eraan, maar kan nog verdere stappen zetten in die zoektocht. De crisis heeft hierop haar impact. Het is moeilijk te voorspellen hoe fondsenwerving, het mecenaat en de taxshelter zich de komende jaren zullen ontwikkelen. Vandaag vertoont het publiek onder invloed van de crisis een geefgedrag. De vraag is hoe men dat op lange termijn kan blijven stimuleren. Maarten Quaghebeur vraagt om mild te zijn, zeker voor starters en nieuwkomers. Dit betekent een mild percentage als uitgangspunt voor inkomsten uit aanvullende financiering, onder andere vanwege de crisis.

Het ontwerp van decreet gaat ook in op de afstemming tussen Cultuurloket en Kunstenpunt. De twee organisaties werken vandaag goed samen. Elk heeft zijn specifieke opdracht, maar die worden uitstekend op elkaar afgestemd. Maarten Quaghebeur benadrukt dat ze dat zullen blijven doen, aangezien de praktijk en zakelijke ondersteuning door het delen van kennis en advies van groot belang blijven.

5. Adviescommissie Kunsten

Rolf Quaghebeur, voorzitter van de Adviescommissie Kunsten, wijst op de specifieke positie die zijn commissie inneemt. Ze is geen belangenbehartiger of sectorvertegenwoordiger. De adviescommissie is samengesteld uit leden met internationale en onderscheiden expertises op het vlak van beoordelingsmethodieken en advisering. In die zin is de rol van de adviescommissie er meer een van samenwerken met de administratie en de beleidsniveaus. Haar adviezen komen

doorgaans veeleer in een beleidsvoorbereidende fase tot stand en zijn in die zin geen reactie op concrete beleidsvoorstellen.

De taken en functies van de Adviescommissie Kunsten zijn in het ontwerp van decreet beknopter, helderder en anders omschreven dan in het huidige Kunstendecreet en zijn duidelijker toegespitst op kwaliteitsbewaking, ontwikkeling van beoordelingsmethodes en organisatie van de beoordeling. Het blijft expliciet de bedoeling om beleidsgericht advies uit te brengen.

Zowel in het veld als op beleidsniveau blijft er echter heel wat onduidelijkheid over de rol en functionering van de Adviescommissie Kunsten. Vaak is gewag gemaakt van een rol voor haar in de Landschapscommissie of als beroepsinstantie, hoewel haar samenstelling noch werking daarop gericht zijn en dergelijke opdrachten zelfs contradictorisch en onverenigbaar zijn met haar essentiële taakstelling. Gelukkig wordt de rol van de Adviescommissie in het voorliggende ontwerp van decreet verhelderend en scherper omschreven. De taakstelling is meer afgestemd op de taakstelling binnen andere decreten. De omschrijving van de opdracht is duidelijker en minder enigmatisch dan in het huidige Kunstendecreet.

Rolf Quaghebeur wil een aantal elementen naar voren brengen uit de twee recentste adviezen van de Adviescommissie Kunsten. Ze zijn in juli en december 2020 uitgebracht. Uit het voorliggende ontwerp van decreet blijkt dat nogal wat onderdelen van de beoordelingsmethodiek en kwaliteitsbewaking er niet meer in worden beschreven. Zoiets heeft voor- en nadelen. Het voordeel is een heel atletisch en wendbaar decreet. Dat wekt de verwachting dat het decreet aan duurzaamheid wint en niet in elke zittingsperiode grondig moet worden gewijzigd. Het potentiële nadeel is dat de meest bepalende instrumenten voor de kwaliteit en de dynamiek van het kunstenveld niet meer in het decreet staan, maar in het uitvoeringsbesluit en het draaiboek die erop volgen. Per definitie zijn die uitvoeringsinstrumenten minder duurzaam dan een decreet. Toch zullen daarin nog belangrijke inhoudelijke keuzes moeten worden gemaakt. Die keuzes zullen mee de plooi bepalen waarin het kunstenveld de komende tien jaar wordt gelegd.

Ten tweede ging het advies in op de mogelijkheid die het ontwerp van decreet biedt om te werken met een budgetverdeling. De Adviescommissie Kunsten vindt die mogelijkheid op alle vlakken bevorderlijk voor de kwaliteit en een van de belangrijkste remediëringen aan het huidige systeem. Het reikt de beoordelingscommissies een helder kader aan voor hun werk en verhoogt zo de kwaliteit en betrokkenheid bij de beoordeling. Organisaties en projecten kunnen op die manier in een landschapscontext worden beoordeeld. De inflatie aan dossiers die positief beoordeeld worden maar dan toch geen middelen krijgen, wordt min of meer een halt toegeroepen. Dat laat een meer genuanceerde beoordeling toe. De Adviescommissie Kunsten hoopt dat die mogelijkheid en het mechanisme dat ze zelf heeft aangereikt, zullen worden opgenomen en duurzaam verankerd in het BVR of draaiboek.

Een derde element dat Rolf Quaghebeur uit het advies naar voren brengt, betreft de mogelijkheid om het aantal beurzen te beperken die aan een kunstenaar in zijn loopbaan kunnen worden toegekend. De Adviescommissie Kunsten vindt dat geen goed idee. Ze kan begrip opbrengen voor de legitieme keuze van de Vlaamse overheid om de beurzen vooral in te zetten als een stimuleringsinstrument op specifieke momenten in de loopbaan van kunstenaars. De Adviescommissie ziet beurzen daarom veeleer als een laagdrempelig en bij uitstek beheersbaar subsidie-instrument. Een beperking van het aantal beurzen zal de totale aanvraag ervan niet beperken. Vandaag krijgt het gros van de kunstenaars sowieso een heel beperkt aantal beurzen toegekend, terwijl een steeds groeiende groep kunstenaars afstudeert en beurzen kan en zal aanvragen. Met een forse beperking loopt men vooral het risico om nu al precaire groepen kunstenaars te discrimineren.

Veeleer dan de beurzen kwantitatief te beperken pleit de Adviescommissie Kunsten om het onderscheid tussen de verschillende subsidie-instrumenten duidelijker te maken en beter te formuleren. Vandaag is het verschil voor aanvragers en beoordelaars tussen een beurs en een projectsubsidie niet altijd even duidelijk en is er een vrij grote grijze zone. Een kwantitatieve beperking lost dat probleem niet op. Bepaalde relatief kleine ingrepen zouden daar wel voor zorgen. Door bijvoorbeeld de derdebetalersregeling voor beurzen niet meer toe te laten zou de essentie van een beurs als stimuleringsinstrument voor individuele kunstenaars opnieuw veel meer op de voorgrond komen. Wat betreft de helderheid van de formulering en de omschrijving van de verschillende instrumenten noemt de spreker het voorliggende ontwerp van decreet zeker een vooruitgang.

Ten vierde heeft de Adviescommissie Kunsten in haar gesprekken met de administratie en het kabinet een spanningsveld gevoeld met betrekking tot de rol en het profiel van de experts, meer bepaald in verband met het voorzitterschap van de beoordelingscommissies. De Adviescommissie Kunsten blijft erop aandringen dat de commissies worden voorgezeten door externe deskundigen en niet door medewerkers van de administratie. Rolf Quaghebeur pleit voor vooraf bepaalde, duidelijke profielomschrijvingen bij de samenstelling van de commissies en benoeming van de voorzitters. De Adviescommissie Kunsten heeft ook gepleit om de strikt neutrale rol van de voorzitter als principe te laten varen, zodat deze ook een rol kan opnemen in de Landschapscommissie en in toekomstige afstemmingsorganen.

Tot slot is Rolf Quaghebeur het zeker eens met de formulering van de principes betreffende de Landschapscommissie in het ontwerp van decreet. De bekommernissen ter zake van de Adviescommissie Kunsten gingen vooral over de legitimiteit en werkbaarheid van een Landschapscommissie. Hoe valt te vermijden dat het een soort superorgaan wordt, dat boven het beoordelingswerk zweeft en het consciëntieuze werk van de beoordelingscommissies zo omver kan gooien? De oplossing verwacht de raad enerzijds van de samenstelling van de Landschapscommissie, waarin verschillende stakeholders vertegenwoordigd zijn, en anderzijds van de opdrachtomschrijving. Die hoort de Landschapscommissie een heel duidelijk mandaat te geven om positief bij te sturen met een beperkt percentage van het totaalbudget. Vooral dat tweede aspect is in die zin omschreven in de memorie van toelichting.

Rolf Quaghebeur heeft in de beperkte tijd van zijn mondelinge toelichting niet alles uit de adviezen van de Adviescommissie Kunsten kunnen overlopen. Hij wijst er wel nog op dat het ontwerp van decreet erg hoge ambities heeft. Het vraagt erg veel van organisaties en projecten wat betreft hun verdere professionalisering en fair practices. Om dit te laten slagen moet een overheid die dergelijke voorwaarden oplegt, in het algemeen ook in voldoende middelen voorzien om het hele decreet te financieren.

6. Artiestencoalitie

Carlo Van Baelen, lid van de Artiestencoalitie, merkt op dat met zijn vereniging voor het eerst de kunstenaars als groep worden gehoord. De Artiestencoalitie is een open forum van beroepsorganisaties en organisaties die kunstenaarsbelangen behartigen. Ze hebben elkaar gevonden in de coronacrisis en overleggen nu op regelmatige basis over gemeenschappelijke thema's. Binnen de Artiestencoalitie houdt een werkgroep zich specifiek bezig met de verschillende ontwerpversies van het Kunstendecreet en de gesprekken daarover. Deze uiteenzetting is dus het resultaat van een breed gedragen werkgroepwerking.

Carlo Van Baelen zal de algemene opmerkingen van de voorgaande sprekers niet uitvoerig overdoen, maar veel ervan baren ook zijn organisatie zorgen. Zo stelt

ook de Artiestencoalitie zich vragen bij de toegevoegde waarde van instellingen met tienjarige financiering. Ook zij ervaart een sluipende interventie met meer top-downelementen. Voorts is het haar opgevallen dat de 98 artikelen van het ontwerp van decreet liefst 60 keer naar beslissingen van de Vlaamse Regering verwijzen. Het wekt de indruk dat het ontwerp van decreet zelf maar een skelet is met weinig vlees eraan. Opvallend is ook dat deze hervorming in coronatijden wordt doorgevoerd. Tot slot is er de terugkerende vraag welk budget er tegenover de ambities staat.

De spreker licht zes onderbelichte en ontbrekende kunstenaarsperspectieven toe. Ten eerste vertrekt het ontwerp van decreet vanuit een totaal foute perceptie van een kunstenaarsloopbaan. Ten tweede vindt de Artiestencoalitie, in verband met fair pay en fair practices, de formulering 'actief stimuleren' nogal mager om effectief resultaat te genereren. Ten derde wordt de functie ontwikkeling bijna als een tweede kans voor beurzen opgevat. Zo wordt die lat wel heel hoog gelegd. Ten vierde wil de Artiestencoalitie in de samenwerking tussen kunstenaars en organisaties veel meer nadruk op het feit dat deze op voet van gelijkheid moet gebeuren. Ten vijfde ontwaart ze sporen van landschapsbepaling en -sturing. Haar zesde aandachtspunt betreft ten slotte de achillespees van het systeem: de bewaking van een kwaliteitsvolle beoordelingsprocedure.

De Artiestencoalitie vindt dat de positiebepaling met betrekking tot de beurzen van verkeerde premissen vertrekt. Een kunstenaarsloopbaan is geen rechte lijn omhoog, maar een golfbeweging, met wisselende inkomsten en de afwisseling van drukke periodes met periodes van reflectie en heroriëntatie. Carlo Van Baelen vindt het vreemd om algemene bepalingen aan te treffen over de noodzaak aan levenslang leren, terwijl beurzen net de kans geven aan kunstenaars om levenslang te leren en continuïteit in hun loopbaan uit te bouwen. De beperking in de kwantiteit en de omvang van de beurzen staat los van de concrete praktijk en is dus geen goede keuze. Voorts zijn er overleg en een ruimere studie nodig over de opbouw van de sociale rechten en de samenstelling van het kunstenaarsinkomen.

Fair pay en fair practices zijn voor kunstenaars van groot belang. Carlo Van Baelen herhaalt dat 'actief stimuleren' te vrijblijvend is als principe. Hij wijst op de complexiteit van de wetgeving en op de verschillende interpretaties van 'artistieke prestatie' bij bijvoorbeeld RVA, RSZ, FOD Financiën en btw. Daarbovenop komen dan nog de regionale verschillen in de uitvoering.

Het kernprobleem is het aandeel van de niet-vergoede arbeid. Er is een overconcentratie van de vergoedingen op vormen van presentatie. Het werk dat eraan voorafgaat, wordt onvoldoende gehonoreerd. De zwakke onderhandelingspositie van kunstenaars speelt hier een rol. Er wordt nogal eens misbruik gemaakt van de passie van kunstenaars voor hun kunst.

Voor een actievere aanpak is er uitdrukkelijk nood aan richttarieven. Die moeten verder gaan dan cao's, aangezien het eveneens om zelfstandigen kan gaan. Het gedeelte van de niet-vergoede arbeid zou moeten worden omgezet in richttarieven. Carlo Van Baelen pleit voor een striktere controle: niet alleen in de aanvraagdossiers nagaan of er voldoende aandacht is voor de kunstenaarsverloning, maar ook in de aangepaste beleidsplannen en zeker bij de definitieve afrekening. Een zekere vorm van sanctionering zou een vooruitgang kunnen zijn. Om over de hele lijn fair pay te realiseren is extra budget een vereiste. Zo niet dreigt fair pay beperkt te blijven tot een kleine groep.

Om te verhelpen aan de al vermelde hoge lat met betrekking tot de projectsubsidies pleit de spreker voor aangepaste criteria, lagere planlasten en een proportioneel budget.

Om kunstenaars en organisaties op voet van gelijkheid te laten samenwerken is een gezonde verhouding nodig tussen kunstenaarsondersteuning en organisaties. Carlo Van Baelen wijst op het belang van 'artist run organisations': kleinschalige micro-organisaties, die een betere plaats zouden mogen krijgen in het geheel. Tijdelijke samenwerkingen moeten voldoende worden aangemoedigd, en de dynamiek die eruit voortkomt, moet de nodige kansen krijgen. Daartoe moet de in het ontwerp van decreet afgeschafte combinatie van werkings- en projectsubsidies juist behouden blijven. Die is cruciaal om een duurzame praktijk uit te bouwen. Voorts moeten de micro-organisaties kunstenaars kunnen tewerkstellen, wat mogelijkheden zou opleveren op het vlak van de rechtenopbouw in de sociale zekerheid.

Het risico op landschapsbepaling en sturing zit onder meer in het feit dat de vastgelegde deelbudgetten weliswaar aan de beoordelingscommissies een duidelijk kader leveren, maar dat daardoor de bestedingen al deels op voorhand afgebakend zijn. Dat geldt zowel horizontaal, binnen de kortlopende en de werkingssubsidies, als verticaal binnen de disciplines op zich. Daarmee is de landschapsbepaling al gedeeltelijk voltrokken. Aanvullend zal de Landschapscommissie zich in hoge mate op de visienota Kunsten moeten afstemmen. Er dreigen ook te weinig mogelijkheden en impulsen te komen voor interactie tussen kunstenaars en organisaties. Carlo Van Baelen pleit voor een grote transparantie in de beslissingen.

Tot slot bespreekt hij de bezorgdheid van de Artiestencoalitie met betrekking tot de kwaliteitsvolle beoordelingsprocedure. De spreker wijst op het grote belang van inzet op expertiseopbouw en veldkennisbevordering bij de commissieleden, zeker nu men een grote rol toekent aan de landschapsbepaling. Waar er binnen de verschillende disciplines meerdere commissies zijn, pleit hij voor een clustering van dossiers op de grootte van aanvraag. Tevens pleit hij voor een eenduidige procedure voor de hearings van alle commissies. In het algemeen streeft de Artiestencoalitie naar een brede betrokkenheid van kunstenaars. De faire vergoeding van de kunstenaars moet in de beoordelingen een belangrijk element zijn. Beoordelingscommissies die hun budget hebben besteed maar aan de Landschapscommissie dossiers willen aanbevelen om ze nader te bekijken, zouden die aanbeveling moeten motiveren, aanvullend op de adviezen die ze binnen het kader van het budget hebben uitgebracht.

Carlo Van Baelen hoopt dat de Artiestencoalitie verder betrokken wordt bij de uitvoeringsbesluiten, het draaiboek, de beoordelingscommissies en de Landschapscommissie. Hij vindt het uniforme kader van het ontwerp van decreet te strak om de uiteenlopende eigen noden, dynamieken en organisaties van de verschillende disciplines te vatten. Voorts vraagt de coalitie aandacht voor de kwetsbare sociaaleconomische positie van de kunstenaar als gevolg van het onaangepaste wettelijke kader met betrekking tot de opbouw van sociale zekerheid. Er is nood aan detailonderzoek per discipline naar de verloning, het sociale statuut en de organisatie, om meer maatwerk mogelijk te maken. De coronacrisis heeft immers duidelijk gemaakt dat er als gevolg van onvoldoende kennis op dat vlak niet altijd de juiste maatregelen genomen zijn om het kunstenveld te ondersteunen.

7. Kunstenopleidingen

Ann Olaerts, directeur van RITCS, maakt eerst duidelijk dat haar uiteenzetting geen gezamenlijk standpunt vanwege alle Vlaamse kunstenopleidingen betreft, maar veeleer een persoonlijke reflectie vanuit haar functie als directeur van een school of arts, met aandacht voor het perspectief van studenten die er afstuderen en hun eerste stappen proberen te zetten in het professionele kunstenveld. De directeur heeft het ontwerp van decreet vanuit die invalshoek gelezen.

Naast afgestudeerden aan een officiële kunstopleiding zijn er ook instromende kunstenaars met een ander voortraject. Het gaat niet om uitsluitend jonge kunstenaars. Ook in de kunstopleidingen stromen jaarlijks studenten binnen met een heel traject achter de rug. Daarnaast is er ook een groeiende groep van kunstenaars die zich buiten het officiële circuit van kunstopleidingen vormen. Zeker met het oog op de cultureel diverse instroom moet daarmee rekening gehouden worden.

Voorts is het van belang om te erkennen dat geen enkel kunstenaarstraject, zelfs in de beginfase, gelijk is. Kunstenaars werken in verschillende contexten, met verschillende media of disciplines, of op de grens met andere maatschappelijke domeinen. Vanuit die optiek moeten ze kunnen kiezen voor de organisatievorm die bij hen past. Voor instromende kunstenaars is het vaak nog een zoektocht naar die organisatievorm. Met deze uitgangspunten moet een Kunstendecreet rekening houden.

De concrete noden van instromende kunstenaars zijn gekend. Ze hebben nood aan reële kansen om concreet aan de slag te gaan in de professionele kunsten, en om daarvoor gehonoreerd te worden. Ann Olaerts pleit voor meer stagekansen voor studenten van de kunsthogescholen, nog vóór ze een instromend kunstenaar worden. De kans om mee te draaien in een professionele context is vaak heel belangrijk gebleken. Heel vaak start de opbouw van een netwerk tijdens de stage. Het is dus goed om na te denken over hoe de samenwerking tussen de kunstopleidingen en het professionele werkveld een plek zou kunnen krijgen in dit beleid.

Haar ervaring heeft Ann Olaerts doen inzien dat er in het hoger kunstonderwijs nog veel – vaak ongewilde of onzichtbare – drempels zijn voor bepaalde doelgroepen. Diezelfde drempels manifesteren zich ook in het professionele veld. Zolang ze niet zijn weggewerkt, moet de overheid een kader aanbieden dat ze helpt te doorbreken en dat het professionele landschap aanzet om daartoe de inspanningen te leveren.

Instromende kunstenaars hebben nood aan startbudgetten om nieuw werk te creëren en om met andere mensen te kunnen samenwerken. Er is nood aan zaaigeld voor de verdere ontwikkeling, die niet resultaatgebonden hoeft te zijn. Er is nood om het werk te tonen aan een publiek, een essentieel aspect van het kunstenaarschap. Er is ook nood aan internationale ervaringsopbouw. Heel belangrijk voor de beginnende kunstenaar is de infrastructuur: plekken om te repeteren en te experimenteren. Er is nood aan begeleiding, zowel van inhoudelijke als organisatorische aard, en nood om het eigen netwerk te kunnen uitbouwen. Belangrijk is ook de nood aan een faire behandeling en een veilige werkomgeving.

In welke mate speelt het ontwerp van decreet op de geschetste noden in? Ann Olaerts vindt dat het ontwerp trouw blijft aan de oorspronkelijke doelstellingen van het huidige decreet en qua intenties tegemoetkomt aan vele van die noden. Ze heeft gelezen dat het artistieke initiatief primeert. De ambitie met betrekking tot de landschapszorg en de effectieve doelstelling van het ontwerp van decreet wijzen in die richting, wat de spreker positief beoordeelt.

De kernvraag blijft evenwel hoe die doelstellingen worden omgezet in beleidsinstrumenten. Daarin blijft het ontwerp van decreet erg algemeen en abstract. Het perspectief van de instromende kunstenaar ontbreekt, met uitzondering van de beurs voor opkomend talent. Men moet er dus impliciet van uitgaan dat de diverse instrumenten zullen tegemoetkomen aan de noden van beginnende kunstenaars: de beurzen, de projectsubsidies en de ondersteuning van kunstorganisaties. Het ecosysteem van het ontwerp van decreet zou dus ook voor de instromende kunstenaars voldoende garanties moeten inbouwen. Maar Ann Olaerts betreurt dat het ontwerp van decreet die garanties niet zelf biedt. Ze vraagt om na te denken hoe ze toch een plaats kunnen krijgen in de tekst van het decreet. Nu is men aangewezen op de visieteksten en het uitvoeringsbesluit.

Wat de projectmatige ondersteuning betreft, noemt de spreker het een goede zaak dat het principe van een vast percentage voor beurzen en projecten decretaal wordt verankerd. Dat percentage moet dan wel hoog genoeg zijn met het oog op de duurzaamheid. Daarom zou Ann Olaerts ook het concrete percentage decretaal verankerd willen zien. Bij mogelijke saneringsoperaties sneuvelen projectmiddelen immers vaak het eerst.

De spreker vindt het beurzensysteem een zeer waardevol instrument voor de ontwikkeling van kunstenaars. Hoewel bescheiden, geeft het kunstenaars de mogelijkheid om tijd te kopen. Dat principe moet in elk geval behouden blijven. Ann Olaerts heeft haar twijfels bij de voorgestelde afbakening en treedt op dat vlak de vorige sprekers bij. Ze staat wel achter de poging om in het ontwerp van decreet een duidelijk onderscheid te maken tussen de beurzen en de projectondersteuning en pleit om het verder uit te werken, maar vindt de opsplitsing tussen opkomend en bevestigd talent geforceerd. Als het er echt om te doen is om beginnende kunstenaars een duw in de rug te geven, waarom wordt dit onderscheid dan enkel hier gemaakt?

Wat nodig is, is een gelaagd landschap van organisaties die kunnen tegemoetkomen aan de verschillende noden van kunstenaars. Voor dat soort landschapszorg vindt Ann Olaerts in het ontwerp van decreet geen enkele garantie. De visieteksten hebben vooral aandacht voor enerzijds de consolidatie van grotere kunstinstellingen en anderzijds projectmatige prikkels. Maar welke garanties zullen er zijn voor het brede veld, dat een belangrijk aandeel is in het ecosysteem, zeker ten aanzien van instromende kunstenaars? Welke garanties zullen er zijn voor de instroom op de arbeidsmarkt? Voor de infrastructurele noden? Voor presentatiemogelijkheden en distributie voor instromende kunstenaars? Niets daarvan vindt de spreker terug in het ontwerp van decreet. Alle belangrijke criteria ter zake zijn immers verwezen naar het uitvoeringsbesluit en eventuele beheersovereenkomsten. De vraag is welke garanties in het ontwerp van decreet ingeschreven kunnen worden opdat er een evenwichtige mix van kunstenaars en organisaties ondersteund kan worden.

Ook in verband met de beoordelingsprocedure verwijst het ontwerp van decreet bijna alles door naar het uitvoeringsbesluit. Het voorziet voorts in vaste budgetten per disciplinaire beoordelingscommissie. Daar heeft de directeur niets op tegen, voor zover het niet vanuit een conservatieve, beschermende reflex gebeurt. Er moeten ook voldoende middelen zijn voor artistieke praktijken die niet tot één discipline behoren. Nieuwe generaties kunstenaars gaan immers steeds meer vanuit een interdisciplinaire praktijk te werk.

De Landschapscommissie zal zich enkel over de werkingssubsidies buigen. Het zou nochtans interessant kunnen zijn als ze zich ook zou buigen over de verhouding tussen projectmatige ondersteuning en werkingsmiddelen. Dat zou een vollediger overzicht opleveren over het hele ecosysteem. Zo zou men evoluties op het vlak van instroom, doorstroom en uitstroom kunnen bestuderen en corrigeren.

Het ontwerp van decreet biedt heel veel kansen voor beginnende kunstenaars, besluit Ann Olaerts, maar er is helaas vaak een verschil tussen een beloftevol discours en de concrete uitvoering. Ze hoopt dat er nog voldoende onderhandelingsruimte zal zijn om nog meer garanties in te bouwen in het ontwerp van decreet zelf, of in het uitvoeringsbesluit en in de eventuele strategische denkoefeningen.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen uit de commissie

1.1. Katia Segers

Katia Segers herinnert aan de uitspraken van voor de verkiezingen dat de cultuursector decretale rust zou krijgen. Nu ligt er toch weer een grondige hervorming voor. Niemand heeft die gevraagd en ze komt niet op het juiste moment. Verschillende sprekers hebben verzocht om te temporiseren. Het commissielid polst welke termijn realistisch zou zijn om de sector grondig voor te bereiden. Het moment is gezien de coronacrisis gewoon niet geschikt. Business as usual is niet meer aan de orde: er is wel degelijk een pre- en post-coronatijdperk. In het huidige budgettaire kader zijn de ambities in het ontwerp van decreet onmogelijk, oordeelt Katia Segers.

Ze heeft van alle sprekers gehoord dat er veel beslissingen worden gedelegeerd naar de uitvoerende macht, met beheersovereenkomsten en uitvoeringsbesluiten. Wat zou men nog moeten verankeren in het ontwerp van decreet zelf?

De landschapszorg vindt Katia Segers een nobel streven, maar ze hoort veel bedenkingen bij de Landschapscommissie. Met deze hervorming gaat men weg van de schottenloosheid die in het licht van de groeiende transdisciplinariteit haar noodzaak nochtans bewezen had. Over welk budget zou de Landschapscommissie moeten beschikken? Vroeger had de Adviescommissie Kunsten de opdracht om over het landschap te waken. Kan dat niet opnieuw het geval zijn?

Het commissielid noteert opmerkingen over vaagheid, vooral met betrekking tot de nieuwe categorie, die eerder kerninstellingen is genoemd. Wat kan preciezer?

Een belangrijke opmerking was ook dat diversiteit niet in elke functie wordt geïntroduceerd.

Voorts hadden sprekers het over ontbrekende en onderbelichte kunstenaarsperspectieven. Ze hadden opmerkingen bij ontbrekende trajecten voor kunstenaars en zijn van oordeel dat het onderscheid tussen beginnende en gevestigde kunstenaars geen goede zaak is.

Ziet Bart Demuyt de lokale middelen voor cultuur bij voorkeur terug geoormerkt? Of hoe ziet hij het responsabiliseren van het lokale niveau?

Sommigen vinden het goed dat de verschillende budgetten voor de disciplines gedeeltelijk gebetonneerd worden. Anderen pleiten om dit niet te doen. Welk standpunt heeft iedereen hierover?

Bij oKo hoorde Katia Segers veel kritiek op de beheersovereenkomsten, vanuit de angst voor politieke druk. Wil oKo die categorieën dan geschrapt zien? Moet de mogelijkheid om tien jaar aan te vragen, niet gewoon uit het ontwerp van decreet verdwijnen?

Welk aandeel zien de sprekers voor de verhouding tussen beurzen, projecten en structurele ondersteuning? Moet dat percentage in het ontwerp van decreet ingeschreven worden?

Aan Cultuurloket vraagt Katia Segers of het ontwerp van decreet genoeg bevat met betrekking tot fair pay en fair practice.

Cultuurloket gaf tevens aan dat de timing niet ideaal is. Wat is voor hen wel realistisch?

De taak van de Adviescommissie Kunsten wordt in het ontwerp van decreet uitgehold. Vroeger had die commissie de opdracht om 90 procent van haar budget te verdelen en 10 procent voor te behouden voor verschuivingen tussen de verschillende disciplines. Katia Segers vraagt of dat niet beter zo kan blijven. Is er dan wel een Landschapscommissie nodig? Dan zijn de experts sowieso al betrokken. Zou 90 procent versus 10 procent een goede verhouding zijn?

Carlo Van Baelen had vragen bij de toegevoegde waarde van de werkingssubsidie voor tien jaar. Ook aan hem vraagt Katia Segers of die niet gewoon geschrapt moet worden. Ze hecht belang aan zijn opmerking dat een kunstenaarsloopbaan geen recht oplopende lijn is. Moet ook het onderscheid tussen beginnende en gevestigde kunstenaars niet geschrapt worden om de fluïde carrières beter te omvatten?

Vele pijnpunten van de Artiestencoalitie betreffen overigens federale materie. Het Federale Parlement houdt nu hoorzittingen over het kunstenaarsstatuut.

Ann Olaerts wees op het complexe karakter van kunstenaarscarrières. Zal het zaaigeld voldoende gegarandeerd worden via de projectsubsidies? Hoe zou zij dat het best verankerd vinden?

Hoe zou Ann Olaerts het nog helemaal ontbrekende perspectief van de instromende kunstenaar concreet gestalte willen geven, vraagt Katia Segers. Zou ze dergelijke garanties inbouwen in het ontwerp van decreet, in de uitvoeringsbesluiten, of in allebei?

1.2. Gustaaf Pelckmans

Gustaaf Pelckmans constateert een grote waardering voor de theoretische onderbouw van dit ontwerp van decreet. Maar die staat in schril contrast met de output. Bepaalde regels en afspraken gaan lijnrecht tegen de vooropgestelde principes in. Maar bovenal komt heel veel toelichting en detaillering bij de uitvoerende macht terecht. Het commissielid vraagt alle sprekers of ze garanties hebben dat ze met hun expertise bij de uitvoering zullen worden betrokken. Hoe zal dit worden georganiseerd?

Gustaaf Pelckmans kijkt heel kritisch naar de herijking van decreten. Het voorliggende ontwerp van decreet maakt een begin van de toepassing ervan. Is de SARC op de hoogte van die herijkingsregels? Zal hij daarover nog een advies formuleren? Wat is de timing, gezien de snelheid waaraan dit nu verloopt?

Ann Overbergh heeft vermeld dat die snelheid niet toelaat om de zaken goed af te werken, zeker niet met een onderbouw door de sector. Gustaaf Pelckmans vraagt of Kunstenpunt een pauze nodig acht in belang van de sector.

De hamvraag is het percentage van het dynamische veld. Wie zal dat uiteindelijk bepalen? Komt dat louter aan de regering toe of moet het gebeuren in overleg met het veld?

De beurzenconstructie is duidelijk aan het wankelen. De sprekers hebben gewag gemaakt van foute uitgangsposities. Hoe staan oKo en de Artiestencoalitie daartegenover. Wat is het standpunt van Ann Olaerts?

De Adviescommissie Kunsten heeft heel wat aanbevelingen over de beoordelingsprocedure. Die zijn al bijna een jaar beschikbaar. Wat is daarmee effectief gedaan?

Gustaaf Pelckmans concludeert dat het ontwerp van decreet op een eiland leeft. Het is te weinig doorgesproken met de belendende sectoren en met alle sectoren die in de SARC actief zijn. Zal er nog ruimte zijn om ook hun stemmen te horen? Meer dan ooit zullen de kunsten maar overleven in een maatschappij als ze doorgetrokken worden naar andere omliggende disciplines in de maatschappelijke uitdaging.

1.3. Stephanie D'Hose

Stephanie D'Hose dankt de sprekers om de expertise en kennis die ze de commissie hebben bijgebracht.

Zelf staat het commissielid eveneens afkerig tegenover de vermelde beheersovereenkomsten. Haar is het niet zozeer om de vrees voor politieke inmenging te doen, maar om de extra planlasten voor de administratie, die al herhaaldelijk heeft aangegeven heel zwaar belast te zijn. Is dit eigenlijk wel nodig? De verduidelijkingen bij artikel 16 en 75 in de memorie van toelichting komen hieraan wel enigszins tegemoet. Wat vinden de sprekers daarvan?

Dit ontwerp van decreet zal staan of vallen met het budgettaire kader. Principes en doelstellingen zijn mooi op papier, maar bij onvoldoende budget zit men snel weer met de handen in het haar. Wat zijn de budgettaire verwachtingen van de sprekers?

Nieuw aan het ontwerp van decreet is de aandacht voor fair pay en fair practices. Worden deze aspecten en de integriteit voldoende gewaarborgd met het voorliggende ontwerp van decreet?

Kan Leen Laconte haar opmerkingen over de tienjarige periode van de kerninstellingen nog toelichten?

De spreker maakt zich zorgen over de duurzame ondersteuning van de kunstenaar en het kunstenaarsstatuut. Het kunstenaarsstatuut moet federaal geregeld worden. Vlaanderen staat met het Kunstendecreet in voor de ondersteuning. Het gevaar komt van de mazen in het net: zaken die ofwel een Vlaams decreet, ofwel een kunstenaarsstatuut niet kunnen aanpakken. Hoe kan men het kunstenaarsstatuut nog verduurzamen?

Stephanie D'Hose onthoudt van Maarten Quaghebeur dat Cultuurloket ten opzichte van het percentage uitgaat van 'hoe hoger, hoe liever'. Welk percentage heeft hij dan in gedachte?

1.4. Marius Meremans

Marius Meremans dankt de sprekers voor hun inbreng en suggesties, waarvan de commissie een aantal elementen zal meenemen in verdere besprekingen. Het commissielid heeft bij sommige sprekers wel het gevoel gekregen dat ze uit de teksten iets anders afleiden dan dat er staat. Dat vindt hij vreemd, aangezien een ontwerp van decreet moet worden beoordeeld op zijn tekst.

De SARC ziet in de sector onvoldoende draagvlak voor de beleidsimpuls voor tien jaar, zelfs nog voordat die in voege is getreden. Spreekt de SARC dan op basis van wat hij hoort? Zelf heeft Marius Meremans immers andere signalen opgevangen. Bepaalde organisaties verwachten al dat ze ervoor in aanmerking zullen komen.

Ook in verband met de beheersovereenkomst lijken sommige sprekers dingen te veronderstellen die niet in de teksten staan en die de minister-president ook anders heeft toegelicht. Marius Meremans vraagt hierover verduidelijking.

De SARC vindt de bedoeling van de Landschapscommissie onduidelijk, hoewel die in artikel 86 van het ontwerp van decreet uitgebreid wordt beschreven. Wat zou de SARC dan anders willen zien aan dat artikel? Het artikel bepaalt dat in die commissie experts zullen zetelen. Een decreet vermeldt nu eenmaal geen concrete personen.

Marius Meremans kan begrip opbrengen voor opmerkingen over de verwijzingen naar uitvoeringsbesluiten. Dat is bij een decreet steeds de tweespalt tussen zekerheid en flexibiliteit: alles in het decreet betonneren of niet. Hier acht het commissielid die flexibiliteit nodig. Hoe zien de sprekers dit?

De spreker begrijpt eveneens de opmerkingen in verband met het lokale beleid, maar dat zijn keuzes die ook in de vorige legislaturen zijn gemaakt. Er zijn ook elementen in het leven geroepen om dat te faciliteren. Net door middel van een dergelijke beheersovereenkomst wil men het lokale cultuurbeleid bij de zaak betrekken.

Het budgettaire aspect staat altijd in verhouding tot de budgettaire situatie van het moment. Fair pay is deels federale bevoegdheid. Het Vlaamse niveau heeft niet alle beslissingen zelf in de hand. Maar het principe komt wel degelijk terug in verschillende artikels in het ontwerp van decreet.

Wat de vraag om een pauze in te lassen betreft, vindt Marius Meremans corona geen aanleiding om de boeken maar dicht te doen en gewoon wat extra geld te geven. In de Coronacommissie zijn bijvoorbeeld ook hervormingen in de zorg voorgesteld. Gewoon de impact berekenen en verder niets doen zou ook heel wat protest opleveren.

Het ontwerp van decreet bevat ook elementen die al voor de verkiezingen besproken zijn. Marius Meremans begrijpt de bezorgdheid wel, maar vindt dat hervormingen nodig blijven, vooral als ze gericht zijn op meer zekerheid en een stabieler landschap.

1.5. Filip Brusselmans

Filip Brusselmans dankt de sprekers voor hun beschouwingen, waaruit iedereen de nodige informatie kan putten. Ook Vlaams Belang had zo zijn bedenkingen bij de kerninstellingen en de Landschapscommissie, met betrekking tot zowel de invulling als de samenstelling.

Het commissielid wijst op de grote onduidelijkheid over de budgettaire verhouding tussen kortlopende financiering en de werkingssubsidies, die overeenstemt met de grote vaagheid van het hele ontwerp van decreet. Het vertrouwt heel veel ruimte toe aan de uitvoerende macht. Filip Brusselmans vindt dat men de overheid vooral niet hoeft te vertrouwen en er kritisch tegenover hoort te staan, en al zeker als het parlement de zaak uit handen geeft. Hij vraagt welke verhouding de sprekers wenselijk vinden en welke budgetten voor hen ideaal zijn. Hij heeft wel het gevoel dat, ongeacht hoeveel er voorgesteld wordt, het voor sommigen altijd te weinig zal zijn. Hoewel het commissielid daarvoor begrip kan opbrengen, wil hij graag horen wat de sprekers als realistische verwachtingen zien.

Filip Brusselmans heeft enkele keren weinig positieve appreciaties gehoord van hoe het ontwerp van decreet diversiteit aanpakt. Ann Overbergh ziet het aspect beperkt tot de participatie, terwijl het elders te weinig aan bod komt. Waar situeert ze de problemen en wie is daarvoor verantwoordelijk? Zelf gaat het commissielid ervan uit dat men op dat vlak niet alles op de overheid kan afwenden. Het werkveld zelf heeft een grote verantwoordelijkheid met betrekking tot de diversiteit in al haar

facetten. Welke oplossing zou de wetgevende macht daar dan tegenover moeten stellen?

1.6. Karin Brouwers

Karin Brouwers hoorde in de presentatie van de SARC dat het percentage van de kortlopende subsidies voldoende hoog moet zijn. Ze vraagt welke verhouding de raad zelf zou voorstellen tussen project- en werkingssubsidies.

In verband met corona vraagt ze zich af welke zaken, naast de budgettaire kwestie, anders zouden moeten. Sommige sprekers pleiten om te temporiseren. Betekent zoiets dat de huidige situatie gewoon verlengd wordt, en dat iedereen een jaar langer behoudt wat hij had? Of betekent het een nieuwe ronde binnen het huidige decreet? Volstond dat dan om aan al de coronaperikelen te voldoen? Dat roept bij het commissielid toch wel vragen op. Een minder gedetailleerd decreet zal misschien net wel toelaten om in de loop van de komende jaren zaken te verfijnen met uitvoeringsbesluiten. Hoe oordelen de sprekers hierover?

Rolf Quaghebeur wees erop dat beeldende kunstenaars het meest een beroep doen op beurzen. Zou het interessant zijn om in een uitvoeringsbesluit schotten in te voeren voor de beurzen? Is het nuttig om een verschil in behandeling te hebben naargelang de discipline?

Als directeur van het Vlaams Fonds voor de Letteren heeft Carlo Van Baelen ooit een ruling afgesloten met de FOD Financiën over de werkbeurzen. Daar zijn die dus goed geregeld. Acht hij vanuit die ervaring ook dergelijke toepassingen op de beurzen van het Kunstendecreet mogelijk?

Van fair pay en fair practices beseft Karin Brouwers dat het een complexe zaak betreft. Iedereen is daar principieel voor. Het principe staat in het ontwerp van decreet, maar evolueert ook. Hoe kan het best concreet worden ingevuld in het uitvoeringsbesluit? Of laat men daar beter genoeg openheid om het in sociaal overleg verder te preciseren?

Karin Brouwers heeft gehoord dat het nog steeds moeilijk is om de goede beoordelaars te vinden. Wat kan daaraan concreet gebeuren? Ze vraagt naar suggesties om de juiste beoordelaars te vinden en in een commissie te krijgen. In verband met de Landschapscommissie vraagt ze welke criteria volgens de sprekers nodig zijn om de leden te selecteren.

In de internationalisering is de impact van corona ongezien. Karin Brouwers polst hoe dit na de pandemie verder zou kunnen evolueren. Zullen de zaken opnieuw in de oude plooien vallen of net niet? Brengt de sector zelf bepaalde landen aan waarmee meer kan worden samengewerkt?

In verband met de tienjarige beheersovereenkomsten sluit Karin Brouwers zich aan bij de vragen van Stephanie D'Hose. Kan een eventuele uitbreiding van het aantal kunstinstellingen ook naast de invoering van de categorie met tienjarige werkingssubsidies staan? Of moet er een duidelijke keuze gemaakt worden?

2. Antwoordenronde

2.1. SARC, Sectorraad Kunsten en Erfgoed

Bart Demuyt geeft eerst aan dat hij vandaag zowel namens de onafhankelijke leden van de SARC spreekt als namens de vertegenwoordigers van de sector daarin. In al hun adviezen hebben de raadsleden steeds een consensustekst nagestreefd. Alles wat Bart Demuyt aanreikt, hebben ze in hun advies geponeerd. Op bepaalde

vragen zal hij dan ook niet kunnen antwoorden omdat ze niet aan bod zijn gekomen in de SARC-bespreking.

Met betrekking tot het lokale niveau is in een zekere terugkoppeling voorzien, wat de SARC een goede zaak vindt. Het gevoel leeft echter wel dat een breed gedragen visie op het kunstenbeleid en goede afspraken over de gedeelde verantwoordelijkheid onder de beleidsniveaus zelf nog ontbreken. De situatie is dat in het verleden beslissingen zijn genomen waarmee men nu rekening moet houden. Maar bij de vorige werkingssubsidie was er wel overleg met bepaalde lokale besturen en niet met andere. Er is dus een zorg om dat goed te bewaken.

Aan Katia Segers antwoordt Bart Demuyt dat de Adviescommissie Kunsten in de periode waarin hijzelf voorzitter was, zelden of nooit voor de vermelde doelen is ingezet. Ze heeft dat ooit wel al gedaan op expliciete vraag van een minister. Er is dus een hele evolutie geweest naar de huidige situatie. Vandaag levert de adviescommissie ter zake heel grondig werk conform de tijd en de evolutie.

In verband met de verschuiving naar de uitvoerende macht is Bart Demuyt geen betrokken partij geweest. Hij hoopt dat de anderen rond de tafel dat zullen uitzoeken. Wel heeft de SARC de herijking op de agenda gezet en vindt hij die ook erg belangrijk. De raad is met twee werkgroepen van start gegaan: good governance en herijking van het veld. Waarschijnlijk zal een en ander tot een advies leiden, waarop de spreker echter nog geen datum kan plakken.

Als antwoord op de vraag of aan het ontwerp van decreet te weinig overleg zou zijn voorafgegaan, kan Bart Demuyt enkel naar het SARC-advies verwijzen. Wat timing betreft, geldt dat degelijk overleg veel tijd vergt. De raadsleden nemen hun verantwoordelijkheid. De voorzitter vindt het belangrijk om iedereen gelijkwaardig aan het woord te laten komen. De SARC is samengesteld uit mensen met een enorme expertise, die echter ook een andere job hebben. Ze doen hun best, maar een timing geven is moeilijk.

Aan Marius Meremans antwoord de spreker dat de sector met betrekking tot het lokale beleid moet leven met de beslissingen uit het verleden.

Hij bevestigt dat de SARC in zijn eerste advies heeft geschreven dat het ontwerp van decreet onvoldoende gedragen wordt door de hele sector. Blijkbaar heeft Marius Meremans andere signalen opgevangen. Als voorzitter van de SARC kan Bart Demuyt ook maar meegeven wat in de vergadering is besproken en geconcludeerd. Het eerste advies moet dus echt in zijn kader geplaatst worden en anders gezien worden dan het tweede.

Op de twee vragen van Karin Brouwers moet de spreker het antwoord eigenlijk schuldig blijven. De SARC heeft wel aangegeven dat het percentage voldoende hoog moet zijn, maar er is niet gediscussieerd over het precieze cijfer. Wat het temporiseren betreft, heeft de raad het gevoel dat nogal wat zaken door de crisis erg snel gaan terwijl bepaalde grondige analyses ontbreken. De vraag of het in een dergelijke situatie ook een voordeel zou kunnen zijn dat er dan een decreet aankomt, is in de SARC niet aan bod gekomen.

2.2. Overleg Kunstenorganisaties

Wat het budgettaire kader betreft, antwoordt *Leen Laconte* dat de kunstenorganisaties verwachten dat het kader de sector laat bloeien. Concreet rekenen ze erop dat alle volwaardige en kwaliteitsvolle dossiers hoe dan ook gesubsidieerd kunnen worden, ongeacht of het over projectsubsidies, structurele subsidies of kunstinstellingen gaat.

Voorts heeft oKo er altijd voor gepleit dat de kortlopende financieringen 12,5 tot 15 procent van het budget voor werkingssubsidies en kunstinstellingen zouden bedragen, gebaseerd op berekeningen die van de vroegere realiteit uitgingen. Dit ontwerp van decreet verandert wel een en ander. Doordat er niet meer gecombineerd kan worden en kleine organisaties wellicht geen projectsubsidies meer kunnen aanvragen, kan er best eerst onderzoek komen naar de optimale verhouding. Kunstenpunt zou daartoe ongetwijfeld een goede bijdrage kunnen leveren.

Onlangs heeft oKo een standpunt neergeschreven over het statuut. Zijn leden hebben daarover een uitgesproken mening. De werkgevers zijn niet echt uit op een verdere flexibilisering van het werk, maar op duurzame tewerkstelling. Daarvoor is de financiering van de sector van groot belang. Heel wat werk gebeurt inderdaad op basis van korte contracten. In het sociale overleg wordt samen met de partners nagegaan hoe de positie van die korte contracten versterkt kan worden. Er wordt hard gewerkt aan gelijkwaardige verloning tussen werknemers en zelfstandigen. Ook op het vlak van de sociale bescherming is nog vooruitgang mogelijk. Die zou gelijkwaardiger kunnen voor werknemers en zelfstandigen.

De oKo-leden zijn voorstander van een bredere instroom, opdat mensen die uit de scholen komen, sneller in het kunstenaarsstatuut kunnen stappen. Anderzijds kan er volgens hen ook strenger gekeken worden naar uitstroom. De administratieve vereenvoudiging van het statuut staat in elk geval hoog op hun agenda. Er zijn inderdaad veel regionale verschillen en die zijn voor alle partijen zeer vervelend.

Zeker met het ontwerp van decreet voor ogen herhaalt Leen Laconte het belang van de instroom van kunstenaars in de sector, opdat hun positie versterkt wordt. De opleiding en de competenties van de jonge mensen die in het zakelijke leiderschap komen, is een werkpunt. De volwaardige financiering van organisaties via het kunstenbudget is van groot belang, maar ook die via de instrumenten voor aanvullende financiering.

OKo vindt dat landschapsversterking beter op een andere manier gebeurt dan met kerninstellingen.

De beschrijvingen van de beheersovereenkomst in het ontwerp van decreet en de memorie van toelichting zijn zeker voer voor discussie. Eventueel zou een organisatie die uit zichzelf al landschapsversterkende functies uitvoert, ook gewoon een beleidsplan kunnen schrijven, dat dan geëvalueerd wordt. Dergelijke organisaties vragen zich af of beheersovereenkomsten überhaupt nodig zijn. Ze willen geen politisering. De minister-president heeft beloofd dat die er niet komt. De organisaties geloven hem op zijn woord, maar willen ook voor de toekomst een politisering uitsluiten en verkiezen dat die deur vandaag gewoon op slot gaat.

Rond fair practices heeft oKo samen met partners heel wat werk verricht. Ze zijn zeer blij met dit principe in het ontwerp van decreet en in het denkwerk met het oog op de uitvoeringsbesluiten. Ze hebben er alle vertrouwen in dat het zal bijdragen aan de versterking van de positie van de kunstenaar.

Gustaaf Pelckmans polste naar een gezamenlijk standpunt over de beurzen. Leen Laconte deelt de mening van de Artiestencoalitie en van Ann Olaerts over het artificiële van de aanpak. Ze pleiten uitdrukkelijk voor de mogelijkheid om ook aan de hand van beurzen sociale rechten op te bouwen, al gaat het om een complexe discussie. Het zou echter beter zijn om de budgetten voor beurzen te verhogen, zodat ook socialerechtenopbouw daarin mogelijk kan worden.

2.3. Kunstenpunt

Ann Overbergh maakt eerst duidelijk dat ze niet de hele sector maar Kunstenpunt vertegenwoordigt. Het is dan ook niet aan haar om zich nu al sterk uit te spreken over de timing en temporiseren. Mensen in de sector zijn zich trouwens al volop op de nieuwe regelgeving aan het voorbereiden. Het belangrijkste voor Kunstenpunt is dat het parlement nu minstens de tijd neemt voor de opmerkingen en vragen, veeleer dan nu al grondige berekeningen of bijkomend overleg uit te sluiten. Hoewel ze uit erg verschillende hoeken komen, lopen heel wat commentaren immers grotendeels gelijk.

Hoe dan ook is de vraag om temporisering niet nieuw en niet enkel van Kunstenpunt afkomstig. Een ander signaal geven zou op dit moment dan ook moeilijk zijn. Ann Overbergh heeft akte genomen van de vraag van de SARC om eerst een corona-impactstudie uit te voeren, wat zelfs veel meer tijd in beslag zou nemen. Een crisis als corona dwingt tot nadenken over heel fundamentele zaken. Er is een decreetwijziging aangekondigd; uit de coronacrisis vallen intussen lessen te trekken over duurzaamheid, solidariteit en anders gaan werken; en tegelijkertijd wil men stutten en beschermen. Voor een grondige aanpak in die zin is er inderdaad veel meer tijd nodig. Maar zoals gezegd ligt het voor Ann Overbergh moeilijk om daar nu nog voor te pleiten gezien de voorbereiding die nogal wat mensen intussen al aan het treffen zijn wegens de aankondiging van een nieuw decreet.

De vraag van Filip Brusselmans over diversiteit vindt Ann Overbergh heel belangrijk. Ze beaamt dat het niet aan de regelgever is om diversiteit in al zijn aspecten op te leggen. Wel wijst ze op de paradox dat dit nochtans als fundamentele doelstelling van het ontwerp van decreet aangekondigde principe, daarin voor het overige bijna niet aan bod komt. De spreker vindt het problematisch dat dit enkel bij participatie expliciet gebeurt en zo in hoofdzaak het sociaal-artistieke werk betreft. Nochtans liggen er in het kunstenveld zelf heel veel kansen om in te zetten op diversiteit op alle vlakken. Daaraan wordt nu al gewerkt, maar het vraagt tijd, extra investeringen en extra inspanningen. Het is dan ook goed dat een ontwerp van decreet zoiets aanmoedigt. Een van de meest evidente manieren zou er dan in bestaan het principe explicieter in de functiespecifieke subcriteria op te nemen. Men kan kijken wat diversiteit betekent in het programma dat men presenteert, aan welke kunstenaars men kansen wil geven of welke artistieke kwaliteit men beoordeelt. Waar er kansen openliggen om de diversiteit aan te moedigen, moet men die ook grijpen, besluit Ann Overbergh.

2.4. Cultuurloket

Maarten Quaghebeur stelt dat de basis is dat fair pay de correcte vergoeding is binnen de organisaties voor elke professionele prestatie. Fair practice bevindt zich meer in context van opdrachten of onderlinge contracten. Daarover moet men correct kunnen onderhandelen vanuit een evenwaardige positie. Vandaag is het nog niet mogelijk om fair practice en de afspraken ter zake voor 100 procent vast te leggen. De verschillende deelsectoren hebben ter zake verschillende uitgangspunten en visies. Maarten Quaghebeur gelooft dat dat een juiste manier is om er in de sector naar te kijken. Door een afvinklijst in een decreet te verankeren – zeker in een langlopend decreet – zou men de bal mis slaan. De inzichten uit 'Juist is juist' moeten voor evolutie vatbaar zijn. Dan kan ook de sector daarin op een goede manier evolueren.

Wat de timing betreft, heeft de minister-president heel duidelijk de 'window of opportunity' geschetst. Maarten Quaghebeur gaat ervan uit dat die ook onderschreven kan worden. Men is volop bezig met de gevolgen en de impact van de coronacrisis, zeker op het zakelijk en economisch gebied. Vandaag zijn die gevolgen nog niet duidelijk, en dat zullen ze over één of twee jaar ook niet echt zijn.

Men voelt wel dat de sector zich al anders aan het organiseren is, binnen en buiten de gesubsidieerde sector, en naar oplossingen zoekt, die ze ook zal uitproberen. Het ontwerp van decreet biedt mogelijkheden om mensen daarin te ondersteunen, maar is niet het enige instrumentarium. Ook herstelkredieten kunnen hun impact hebben op hoe organisaties zich organiseren in de cultuursector. De spreker veronderstelt dat er ook op andere dingen ingezet kan worden, die niet altijd rechtstreeks gesubsidieerd hoeven te zijn.

Op de vraag van Stephanie D'Hose antwoordt Maarten Quaghebeur dat het kunstenaarsstatuut te maken heeft met de voordeelregels in de werkloosheidsuitkering. Hij vindt dat Leen Laconte ter zake goed heeft opgesomd wat belangrijk is. Het gaat niet alleen over de werknemers, maar ook over de zelfstandigen. Op het Vlaamse niveau kan het ontwerp van decreet alvast de fair pay stimuleren. Het is belangrijk dat er een professioneel werkveld ontstaat voor kunstenaars en kunstwerkers.

Karin Brouwers polste naar mogelijkheden om de zakelijke expertise van de beoordelaars aan te scherpen. Maarten Quaghebeur ziet een aantal mogelijkheden. Hij herinnert zich vroegere opleidingsdagen voor de beoordelaars. De directeur pleit om in dergelijke opleidingen alle skills zoveel mogelijk aan bod te laten komen. Daar wordt nu een proces van gemaakt in de rush van de indieningsperiode, maar dat moet ook in de volgende jaren voortgezet worden.

2.5. Adviescommissie Kunsten

Rolf Quaghebeur stelt dat het profiel van beoordelaars en voorzitters op zich niet decretaal geregeld hoeft te worden. Wel dringen de betrokkenen aan om tijdig te beginnen met de samenstelling van de commissies en te investeren in de opleiding van beoordelaars. Daarin ziet de spreker een rol weggelegd voor de administratie, in samenwerking met Kunstenpunt. De administratie heeft ook al aangegeven dat ze er absoluut in wil investeren.

De beschrijving van de rol van de Adviescommissie Kunsten door Katia Segers is de situatie van voor de jongste twee wijzigingen. Het is uiteraard een beleidskeuze of de Adviescommissie de rol van de Landschapscommissie moet aannemen. De huidige taakstelling en samenstelling maken dit alvast niet mogelijk. De huidige Adviescommissie is samengesteld op basis van expertise in beoordelingssystematiek, beoordelingsmethodologie en kwaliteitsbeoordeling. Landschapszorg zou een heel andere samenstelling vergen, maar dan zouden er tekorten dreigen op het vlak van de kwaliteitsbewaking.

De Adviescommissie is vooral blij met de verduidelijking in het ontwerp van decreet: een beleidsgerichte advisering en een taakstelling op het vlak van beoordelingsmethodiek. Doordat heel veel in verband met de beoordelingsmethodiek niet decretaal verankerd is, wordt de rol van de Adviescommissie Kunsten in de toekomst alleen maar groter. Men moet dan ook voortwerken aan de vertrouwensrelatie met de administratie en de beleidsmakers.

Verschillende parlementsleden hebben naar de schottenloosheid gepeild. De vraag is dan hoe men schottenloosheid opvat. Budgetsleutels zijn op verschillende niveaus mogelijk. De Adviescommissie heeft in dat verband een mechanisme gesuggereerd en daarmee een solide basis aangereikt om de schottenloosheid te verankeren. Het zou neerkomen op de mogelijkheid om verschillende disciplines en beleidsinstrumenten op basis van de actualiteit te sturen. De vraag is dan eventueel of de uitvoerende macht een dergelijk systeem kan hanteren of dat het decretale verankering behoeft. In het systeem van het Kunstendecreet komt het aan de uitvoerende macht toe. Het alternatief zou dan neerkomen op een verfondsing,

waarbij een raad van bestuur ervoor instaat. Percentages bepalen sluit de ideële schottenloosheid niet uit, maar maakt ze alleen maar sterker.

Rolf Quaghebeur kreeg van Gustaaf Pelckmans de vraag over wat van de adviezen is opgevolgd en wat niet. Zijn commissie probeert daar heel diplomatisch mee om te gaan. Zelf wil hij het eigenaarschap ervan niet claimen. Wel herkent de spreker in het ontwerp van decreet bepaalde elementen uit de advisering. De adviezen van de commissie zijn hoe dan ook nooit bindend. Een dergelijk adviesorgaan staat ter beschikking van het beleid en de administratie, maar de sleutels om beleid te maken liggen bij het parlement en de minister.

Sommigen hebben gepolst naar concrete percentages in verband met de schottenloosheid. Een jaar geleden zou Rolf Quaghebeur op die vraag hebben geantwoord dat 15 procent zou moeten worden voorbehouden voor projecten en kortlopende subsidies, tegenover 85 procent voor langlopende. De impact van de nieuwe regelgeving en de niet-combineerbaarheid van subsidies zou echter een herberekening vergen om de ideale verhouding te kennen. Wel gelooft de spreker dat zoiets inderdaad kan worden geobjectiveerd.

2.6. Artiestencoalitie

Carlo Van Baelen zal de vraag over het percentage voor kortlopende beurzen voorleggen aan de Artiestencoalitie, net als de vraag rond temporisering.

Hij geeft aan dat fair pay hem na aan het hart ligt. De Artiestencoalitie zou graag worden betrokken in de gesprekken erover.

De beurzen betreffen in drie verschillende dimensies een complexe aangelegenheid. De eerste dimensie is dat de huidige hoogte en aantallen niet in verhouding staan tot het verloop van een kunstenaarsloopbaan. De tweede dimensie betreft de belastingvrijstelling. De derde dimensie is de opbouw van de sociale rechten, met onder meer de koppeling met het kunstenaarsstatuut. Carlo Van Baelen pleit om die complexiteit in een breed kader te bestuderen.

Beeldend kunstenaar *Katleen Vermeir* verduidelijkt dat ze niet louter in eigen naam spreekt, maar namens de Artiestencoalitie en dus voor een grote groep kunstenaars uit allerlei disciplines.

De spreker wil ten eerste dat men een duidelijk onderscheid maakt met betrekking tot beurzen en projectsubsidies en hun doel voor de kunstenaars. Het ontwerp van decreet en de memorie van toelichting gaan ervan uit dat een beurs enkel kan dienen om aan te vragen voor een uitzonderlijk moment in de artistieke loopbaan. Vandaar dat ze het instrument om die reden qua aantal en bedrag beperken. Maar doordat de samenleving heel snel verandert, moeten kunstenaars absoluut de tijd krijgen voor heroriëntering en reflectie. Daarvoor dienen de beurzen. Die moeten bijgevolg over heel de loopbaan gespreid kunnen worden en toegekend kunnen worden wanneer de kunstenaar ze nodig heeft. Projectsubsidie ontwikkeling is iets heel anders. In die fase hebben kunstenaars de vragen die ze zichzelf hebben gesteld, al min of meer beantwoord en zijn ze eraan toe om op basis daarvan een project te ontwikkelen. Een beperking van de beurzen dreigt een groot zwart gat te slaan waarin geen enkele vergoeding mogelijk is voor het onzichtbare werk, het fundamentele onderzoek in het kader van levenslang leren.

Katleen Vermeir hecht er groot belang aan dat kunstenaars sociale rechten kunnen opbouwen. Belangrijk is dat het ontwerp van decreet rekening houdt met de verschillende statuten waarin kunstenaars werken: als zelfstandige, in bijberoep, maar ook als werknemer. Dit laatste slaat dan ook op kunstenaars die met zeer korte contracten werken voor gesubsidieerde kunstenorganisaties.

De spreker beseft dat niet de Vlaamse Regering de bevoegdheid bezit om het kunstenaarsstatuut te hervormen. Wel acht ze in een Vlaams Kunstendecreet meer compatibele keuzes mogelijk dan het ontwerp van decreet nu maakt. Beurzen bieden daarin immers geen kans meer om sociale rechten op te bouwen en zo het kunstenaarsstatuut te verwerven of behouden, wat net cruciaal is. Het Kunstendecreet zou duurzame tewerkstelling kunnen aanmoedigen met meer steun voor kleine of door kunstenaars gerunde organisaties.

Katleen Vermeir vindt het een goede zaak dat er een vast percentage voor de beurzen en projectsubsidies komt, maar leest in de memorie van toelichting dat dat percentage ook zal dienen om een teveel aan kleine organisaties uit het decreet weg te werken, omdat ze de dynamiek van het hele kunstenveld in de weg zouden staan. Net de kleine organisaties zorgen echter voor innovatie en dynamiek. Het Europese niveau moedigt in de coronacrisis juist aan om kleine organisaties die heel dicht bij de kunstenaars staan, te redden.

Katleen Vermeir erkent het belang van fair pay. In de huidige debatten over het kunstenaarsstatuut klinkt enerzijds de stelling dat de instap vergemakkelijkt moet worden, maar anderzijds zou het statuut verstrengd moeten worden om het jaarlijks te verlengen. Heel wat kunstenaars zijn uitsluitend met heel korte contracten aan de slag, voor verschillende gesubsidieerde kunstenorganisaties. Als ze daar maar een fractie van hun daadwerkelijke inzet en werktijd betaald zien, valt het hen heel moeilijk als ze horen vertellen dat het statuut nog verstrengd moet worden, dat kunstenaars meer moeten werken en dat ze moeten worden geresponsabiliseerd.

Het status-quo waarin maar een fractie van de arbeid betaald wordt, moet worden doorbroken. Het ontwerp van decreet zou daartoe de arbeidsrelaties moeten normaliseren en er een sanctionering mee moeten verbinden. Katleen Vermeir benadrukt dat niet louter de organisaties dit probleem veroorzaken. Het is een gevolg van een structurele onderfinanciering. Vandaar ook de vraag naar het budget. De spreker beschouwt het als een verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering om ervoor te zorgen dat artistiek werk in opdracht en op uitnodiging van gesubsidieerde organisaties niet onderbetaald blijft. Met het oog op de balans en de compatibiliteit tussen het kunstenaarsstatuut en het ontwerp van decreet, ziet ze daar nog grote mogelijkheden tot vooruitgang.

Carlo Van Baelen antwoordt ten slotte op de vraag van Karin Brouwers over de belastingen. Bij de VFL-opstart in 2000 heeft dat fonds aan de auteurs beloofd dat hun beurzen belastingvrij zouden zijn, zoals toen de administratie ze nog toekende. Maar het VFL bleek niet op de lijst van artikel 53 te staan. Het VFL heeft dan opname op die lijst aangevraagd bij de FOD Financiën. Na grondig onderzoek met toetsing aan de vier betreffende voorwaarden heeft de FOD geadviseerd dat de beurzen belastingvrij konden worden. De federale minister van Financiën heeft op basis van dat advies het VFL met een ministerieel besluit aan de lijst toegevoegd. Een van de vier voorwaarden is dat de ontvanger zijn beurs volledig vrij kan besteden: "aan de ontvangers mogelijkheden bieden tot persoonlijk initiatief op het gebied van voortzetting of de uitvoering van hun werken". In die zin verbaast de redenering die nu plots naar voren komt, Carlo Van Baelen: namelijk dat een beurs niet zou kunnen worden gebruikt om verloning mogelijk te maken.

2.7. Kunstenopleidingen

Ann Olaerts onderschrijft de stellingname van Katleen Vermeir helemaal, ook vanuit het perspectief van de instromende kunstenaars.

Instroom van kunstenaars is een fundamenteel aandachtspunt van alle tijden, dus niet tijdsgebonden. In het ontwerp van decreet zou het expliciet een aandachtspunt

moeten zijn bij alle instrumenten: zowel de projectmatige als de werkingsmiddelen. Voorts zou op dat vlak een richtlijn moeten worden meegeven aan de beoordelingscommissies. Die zouden erop moeten toezien dat er in verhouding voldoende aandacht naar de instroom van kunstenaars gaat.

Eenzelfde redenering is toepasbaar op de diversiteit van het culturele landschap. Ook dat essentiële aandachtspunt is niet van voorbijgaande aard en vergt nog heel veel werk. Dat verantwoordt dan ook dat het principe in het ontwerp van decreet moet worden verankerd.

Ann Olaerts staat achter een vast aandeel van het budget voor projecten. Ze treedt de vorige sprekers bij dat een grondige analyse nodig is om het precieze percentage te bepalen. Ze acht Kunstenpunt goed geplaatst om te onderzoeken wie vandaag projectmatig werkt en wenst te werken.

Ook binnen het kader van de werkingsmiddelen pleit de spreker voor voldoende aandacht voor kleine en middelgrote organisaties, en om zich niet blind te staren op de kerninstellingen. Ter zake deelt Ann Olaerts de mening over de budgetsleutels. Men moet voldoende garanties inbouwen voor kleine organisaties en het vele werk dat ze zich voor kunstenaars getroosten.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Gustaaf PELCKMANS
Katia SEGERS
Stephanie D'HOSE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BVR	besluit van de Vlaamse Regering
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
FOD	Federale Overheidsdienst
IPP	internationaal presentatieproject
KIOSK	Integraal Opvolgsysteem Kunsten
oKo	Overleg Kunstenorganisaties
RITCS	Royal Institute for Theatre, Cinema & Sound
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (= Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media)
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren